

Congresbundel

NVK congres
donderdag 14 juni 2007

In het Kamerlingh Onnes Gebouw van de
Faculteit der Rechtsgeleerdheid,
Universiteit Leiden

Ter inleiding

Vandaag – 14 juni 2007 – vindt het congres plaats van de Nederlandse Vereniging voor Kriminologie (NVK) in het twee jaar geleden in gebruik genomen Kamerlingh Onnes gebouw, waarin de juridische faculteit van de universiteit Leiden is gevestigd.

Net als in de afgelopen drie jaar is gekozen voor een 'marktdag' waar veel ruimte is voor het uitwisselen van recente onderzoeksresultaten en discussie.

De ochtend begint met een paneldiscussie o.l.v. prof. dr. W. de Haan *'Criminaliteit in Nederland. Hoe erg is het?'*

Vervolgens kunt u deelnemen aan drie van de 24 thematische sessies.

Hebt u uw keus nog niet gemaakt uit de meer dan 80 paperpresentaties, bladert u dan op uw gemak dit congresboek door, waarin een overzicht staat van de sessies en samenvattingen van de bijbehorende presentaties zijn weergegeven.

Tijdens de lunch zullen posterpresentaties worden verzorgd door studenten die het vak onderzoeksvaardigheden hebben gevolgd bij de bachelorvariant van de studie criminologie

De dag wordt plenair afgesloten met een bijeenkomst waarin prijzen worden uitgereikt voor de beste scriptie in de periode 2004-2007. Aansluitend is er een borrel.

Op deze plaats willen wij ook het Meijers Instituut, het onderzoeksinstituut van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid in Leiden, bedanken voor het ter beschikking stellen van de zalen en de apparatuur.

Namens het NVK-bestuur wensen we u een plezierige dag
waarop u vele interessante collega's zult ontmoeten

Willem de Haan, voorzitter van de NVK

Anton van Wijk, programmacoördinator

Frank van Gemert, algemeen programmacoördinator

Inhoud

Ter inleiding	3
Kennismaking met de NVK.....	10
Programmaoverzicht	12
Overzicht van de zalen	14
Paneldiscussie.....	15
Eerste blok sessies.....	18
1 Theoretische vernieuwing.....	20
Theoretische vernieuwing in de verklarende jeugdcriminologie.....	20
Foerageerstrategieën van Homo Criminalis: Een gedragsecologische benadering van vermogenscriminaliteit.....	21
De Control Balance Theorie van Charles Tittle	21
Van ‘moral panic’ theorie naar ‘cultural trauma’ theorie? Over de betekenis en de gevolgen van de moord op Theo van Gogh.	22
2 Opheffing bordeelverbod	23
Gemeentelijk prostitutiebeleid	23
Evaluatie opheffing bordeelverbod - Sociale positie prostituees 2006.....	24
Inventarisatie niet-legale prostitutie.....	25
Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod	26
3 Kosten (en baten) van criminaliteit.....	27
Kosten van criminaliteit naar delicttype	27
Meting van de illegale en zwarte economie bij het CBS	28
Kosten van criminaliteit: methodologie en toepassing	29
Veiligheidszorgrekeningen	30
4 Publieke opinie over criminaliteit en straf I.....	31
Gedoogbeleid als erfenis van de verfoeide jaren zestig?	31
Het meten van vertrouwen in het rechtssysteem – een nieuw instrument.....	32
Vertrouwen in de rechtspraak	32
5 Migratie, vreemdelingenbeleid en criminaliteit I	33
Luanda - Hollanda; irreguliere migratie van Angola naar Nederland.....	33

'Ik probeer alleen maar mijn leven te leven". Uitgeprocedeerde asielzoekers en criminaliteit.....	34
Tegen de wetten van de staat, tegen de wetten van de staat?	
Illegaal verblijf en veiligheid in Nederlandse stadsbuurten	34
Criminaliteitspatronen en criminele carrières van asielzoekers	35
6 Straffen en maatregelen	36
Straftoemeting bij zware criminaliteit.....	36
Internationale strafuitvoering is de oplossing, maar wat is de vraag?	36
Vrouwen in detentie: Samenhang tussen omstandigheden en psychisch functioneren	37
De nieuwe vulling van de maatregel ter beschikkingstelling	38
7 Biologische aspecten van criminaliteit	39
Empathie en imitatie van emotionele gezichtsexpressies bij kinderen met gedragsproblemen.....	39
Een psychobiologisch model voor emotionele informatieverwerking in primaire psychopathie	40
Voeding de vergeten factor	41
8 Internationale misdrijven	42
Het vervolgingsbeleid van de aanklager van het Joegoslavië tribunaal: wie worden er in Den Haag berecht?	42
Daders en daders	43
Door de modder waden met een blinddoek op	44
Legitimiteit en effectiviteit van internationale straftribunalen.....	44
Tweede blok sessies.....	46
9 Publieke opinie over criminaliteit en straf II.....	48
Het rechtspreken door leken en rechters samen	48
Betrouwbaarheid van misdaadberichtgeving	49
Strafvoorkeuren van leken en effecten van vergelijkingsmateriaal	49
10 Migratie, vreemdelingenbeleid en criminaliteit II	50
Criminogene factoren bij allochtone delinquenten op basis van RISc gegevens	50
Veiligheidsbeleid in een veranderende, multiculturele samenleving.	50
Netwerken in de multi-etnische samenleving	51
Criminologische lessen voor het tegengaan van radicalisering	52
11 Jeugd en criminaliteit I	53

Rol van ouders en leeftijdsgenoten in ontwikkeling antisociaal gedrag.....	53
Populariteit, Antisociaal Gedrag en Leeftijdsgenoten	54
Early adolescent friendship: the importance of anti- and prosocial behaviors	55
Risico en beschermende factoren tijdens late kindertijd voor (ernstig)delinquent gedrag in vroege adolescentieperiode	56
12 Ontwikkeling en verloop van criminele carrières I.....	57
Criminele ouders en hun volwassen kroost: Familie-effecten over de levensloop	57
Recidive trajecten van zeer jeugdige delinquenten en hun voorspellers ten tijde van het eerste politiecontact	58
Specialisatie in lange-termijn criminele carrières	59
13 Slachtoffer(schap) van criminaliteit	60
Waren het dezelfde? Een directe test van de betrokkenheid van dezelfde daders bij herhaalde woninginbraken en near repeats.....	60
Slachtoffer-dadergesprekken	61
Slachtofferschap en routine activiteiten: Over de kip en het ei	62
Bang door de media? De invloed van mediagebruik op onveiligheidsgevoelens	62
14 Politiële en private aanpak onveiligheid en criminaliteit	63
Politie en persoonlijkheid. Een kwantitatief, analyserend onderzoek naar verhoorcompetenties en –management.....	63
Veelplegers: lokale aanpak en ontwikkelingen	65
Nieuwe Toezichthouders in de Publieke Ruimte.....	66
Publiek - private samenwerking binnen de forensische accountancy	66
15 Opsporing en vervolging	67
Cold cases - een hot issue	67
Berichten van verdachten: een analyse van uitingen van verdachten over verantwoordelijkheid, schuld en handhavers.	68
Plaats (delict) in opsporing en vervolging.....	69
Kringen rond de dader. Grootschalig DNA-onderzoek als instrument in de opsporing	69
16 Preventie van criminaliteit	70
Cameratoezicht op openbare plaatsen	70
Sociale veiligheid verhogen door placebobeleid: verkenning van een nieuw paradigma	71
Woninginbraken: diefstalpraktijk en preventiebeleid	73

Criminologische reflectie bij het ontwerp van een geïntegreerde opleiding ter voorbereiding op een toezichthoudende veiligheidsfunctie.....	73
Derde blok sessies	75
17 Veiligheid, criminaliteit en technologie	77
Een proef met cameratoezicht in Leeuwarden.....	77
Electronisch toezicht door middel van stemverificatie.....	78
De theorie van de technologische gedragsregulering: implicaties voor handhaving.....	79
Sociale netwerkanalyse: Nieuwe researchetechniek binnen de opsporing.....	79
18 Jeugd en criminaliteit II	80
Laat-moderne evoluties in jeugddelinquent gedrag van 1980 tot 2005 in België: een kwalitatieve studie.	80
Ontwikkeling van delinquent gedrag bij adolescenten en paden van sociaal-emotionele ontwikkeling: een longitudinale studie.	81
De invloed van sociale bindingen en zelfcontrole op spijbelen	82
Voorlopig gehechte jongeren in Rotterdam getypeerd.....	83
19 Ontwikkeling en verloop van criminele carrières II	84
Ontwikkelingspaden en delictspatronen over de levensloop	84
De ontwikkeling van delinquent gedrag bij risicojongeren: verloop, predictoren en delicttypen binnen de verschillende ontwikkelingstrajecten	85
Criminele carrières van veroordeelden en hun huwelijkspartners	86
Vrouwelijke zedendelinquenten: dader-, slachtoffer- en delictkenmerken en recidive	87
20 Organisatiecriminaliteit en witteboordencriminaliteit	87
“Onverbiddelijk en onverschrokken”: het openbaarheidsbeleid van de Autoriteit Financiële Markten	87
Implementatiestrategieën voor de deontologische code van de politiediensten: een 'toolbox' voor een modern integriteitsbeleid	89
Integriteit in Veiligheid	90
Malafide activiteiten in de vastgoedsector: een exploratief onderzoek naar aard, actoren en aanpak	91
21 Forensisch onderzoek.....	92
De verkeerde toga: dominee Bayes hoort niet thuis in de rechtzaal	92
Moord-Zelfdoding in Nederland: een epidemiologisch overzicht	93

Een serie ernstige zedendelicten en dierenmishandelingen in Twente	94
De relatie tussen psychotische stoornissen en delictgedrag	94
22 Theoretische bespiegelingen	95
Verklaringen van radicalisering onder moslims in Nederland: een eerste indruk en een theoretisch kader	95
Fietsdiefstal en criminologische theorie	96
Terrorisme; Morele paniek of deëscalatie	97
Dansen op de vulkaan. Over geweld in films en games.	97
23 Meten van criminaliteit, aanpak en beleid	99
Orgaanhandel en orgaantoerisme in Nederland. Een multidisciplinaire benadering	99
Coffeeshopbeleid in grensgemeenten.....	99
De psychometrische kwaliteiten van de Recidive InschattingsSchalen (RISc)	101
Transportcriminaliteit: aanpakken en wegwezen	102
24 Overlast, polderwiet, kraken en voetbal	103
Overlast in de publieke ruimte	103
Polderwiet	104
Kraken en criminaliteit	105
Corruptie in het Nederlandse voetbal	106
Sponsoring.....	107
NVK Studiemiddagen	108
Studentenstimuleringsfonds Nederlandse Vereniging voor Kriminologie	109
Call for papers	112
Organisatie	114

Kennismaking met de NVK

Op 17 juni 1974 werd de Nederlandse Vereniging voor Kriminologie opgericht. De NVK tracht de belangen te behartigen van de Nederlandse criminologie en van alle (aankomende) Nederlandse criminologen. De NVK wil zich nadrukkelijk richten op mensen uit verschillende disciplines, die werkzaam zijn op het terrein van de criminologie. Voor zijn leden organiseert de NVK, behalve deze marktdag, regelmatig themabijeenkomsten over actuele onderwerpen. Het is de bedoeling om in de komende jaren een groot themagericht congres te organiseren, zoals in het verleden om de twee jaar plaats vond. De NVK kent een prijs voor de beste scriptie op het gebied van de criminologie en reikt tevens een prijs uit voor het beste boek op het terrein van Nederlandstalig criminologisch onderzoek, de Willem Nagelprijs, genoemd naar de befaamde Leidse hoogleraar in de criminologie

Belangstellenden kunnen zich als lid aanmelden via de website van de NVK: www.criminologie.nl
Informatie over de NVK is te verkrijgen bij:
Dr. P. Nieuwbeerta
Secretaris van de NVK
Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving
Postbus 792
2300 AT Leiden
E-mail: pnieuwbeerta@nscr.nl

Het bestuur van de NVK bestaat uit de volgende personen:
Willem de Haan (voorzitter)
Paul Nieuwbeerta (secretaris)
Miranda Boone
Andrea Donker
Frank van Gemert
Anton van Wijk
Andre van der Laan
Richard Staring

Programmaoverzicht

9.00 Ontvangst

9.30 Opening door Willem de Haan (voorzitter NVK)

9.35 Paneldiscussie o.l.v. Willem de Haan: 'Hoe erg is het in Nederland?'

Panel:

Paul Nieuwbeerta - Geweld

Janine Janssen - Huiselijk geweld

Henk Van de Bunt - Organisatiecriminaliteit

Edward Kleemans - Georganiseerde criminaliteit

Erwin Muller - Radicalisme

11.05 Koffie/thee

11.20 Eerste blok sessies

1 Theoretische vernieuwing

2 Opheffing bordeelverbod

3 Kosten (en baten) van criminaliteit

4 Publieke opinie over criminaliteit en straf

5 Migratie, vreemdelingenbeleid en criminaliteit

6 Straffen en maatregelen

7 Biologische aspecten van criminaliteit

8 Internationale misdrijven

12.50 Lunch / posterpresentatie in kantine

- 13.40 Tweede blok sessies
  - 9 Publieke opinie over criminaliteit en straf II
  - 10 Migratie, vreemdelingenbeleid en criminaliteit II
  - 11 Jeugd en criminaliteit I
  - 12 Ontwikkeling en verloop van criminele carrières I
  - 13 Slachtoffers(chap) van criminaliteit
  - 14 Politiele en private aanpak van onveiligheid en criminaliteit
  - 15 Opsporing en vervolging
  - 16 Preventie van criminaliteit

- 15.10 Koffie/thee

- 15.30 Derde blok sessies
  - 17 Veiligheid, criminaliteit & technologie
  - 18 Jeugd en criminaliteit II
  - 19 Ontwikkeling en verloop van criminele carrières II
  - 20 Organisatiecriminaliteit en witteboordencriminaliteit
  - 21 Forensisch onderzoek
  - 22 Theoretische bespiegelingen
  - 23 Meten van criminaliteit, aanpak en beleid
  - 24 Overlast, polderwiet, kraken en voetbal

- 17.00 Uitreiking van de NVK-scriptieprijs

- Borrel

Overzicht van de zalen

Sessie	Zaal
Plenaire sessie	A144
1 Theoretische vernieuwing	A002
2 Opheffing bordeelverbod	A008
3 Kosten (en baten) van criminaliteit	A014
4 Publieke opinie over criminaliteit en straf I	B013
5 Migratie, vreemdelingenbeleid en criminaliteit I	B016
6 Straffen en maatregelen	A028
7 Biologische aspecten van criminaliteit	B025
8 Internationale misdrijven	B031
9 Publieke opinie over criminaliteit en straf II	B013
10 Migratie, vreemdelingenbeleid en criminaliteit II	B016
11 Jeugd en criminaliteit I	B025
12 Ontwikkeling en verloop van criminele carrières I	B031
13 Slachtoffer(schap) van criminaliteit	A002
14 Politiële en private aanpak van onveiligheid en criminaliteit	A008
15 Opsporing en vervolging	A014
16 Preventie van criminaliteit	A028
17 Veiligheid, criminaliteit & technologie	A002
18 Jeugd en criminaliteit II	B025
19 Ontwikkeling en verloop van criminele carrières II	B031
20 Organisatiecriminaliteit en witteboordencriminaliteit	A008
21 Forensisch onderzoek	B013
22 Theoretische bespiegelingen	B016
23 Meten van criminaliteit, aanpak en beleid	A014
24 Overlast, polderwiet, kraken en voetbal	A028

Paneldiscussie

Zaal: Lorentz A144

‘Criminaliteit in Nederland. Hoe erg is het?’

Nederland staat in de top-5 staat van Europese landen met de hoogste criminaliteitscijfers. Dit was de uitkomst van een internationaal vergelijkend onderzoek naar het slachtofferschap van misdrijven in de vijftien oude EU landen en de nieuwe lidstaten Polen, Hongarije en Estland. Niet alleen bleek het aantal slachtoffers van fietsendiefstal in Nederland het hoogste van alle Europese landen. Nederland staat ook (op de vierde plaats) in de top-vijf van Europese landen met de meeste geweldscriminaliteit.

Op de uitkomsten van dit onderzoek is verschillend gereageerd. Voor NRC/Handelsblad was het rapport “*The burden of crime in the EU*” aanleiding tot een hoofdredactioneel commentaar, terwijl De Volkskrant het afdeed als “een rapport dat evenveel inzicht verschaft in de werkelijkheid van de criminaliteit als een telefonisch onderzoek naar zeepoeder in de ware waskracht daarvan” (Volkskrant 7 februari 2007, p. 3).

Sommigen zullen zich herinneren hoe tijdens het congres van de Nederlandse Vereniging voor Kriminologie in 1989 de resultaten bekend werden gemaakte van de eerste ‘sweep’ van de *International Crime and Victim Survey* (ICVS) waaruit bleek dat Nederland niet alleen hogere slachtofferpercentages had dan België, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, maar dat in Nederland zelfs meer slachtofferschap was gemeten dan in Australië en de Verenigde Staten. Nederland was ‘wereldkampioen criminaliteit’.

Er brak een storm van kritiek los die zijn neerslag vond in een discussie over de vraag: Hoe onveilig is Nederland? (Tijdschrift voor criminologie 32, 1990, 2: 138-155).

Er werd op gewezen dat slachtofferenquêtes een beeld geven van de veel voorkomende criminaliteit en niet van 'de' criminaliteit. Verder zou het slachtofferschap – zeker bij geweld - mede afhankelijk zijn van subjectief ervaren betekenissen die in elk land op een eigen wijze sociaal en cultureel verankerd zijn. Ook was er allerlei kritiek van methodologische aard. Vooral dat laatste was voor de onderzoekers aanleiding om verbeteringen aan te brengen in de opzet en uitvoering van de enquête, al gaan die voor sommigen nog niet ver genoeg (Zie de bespreking van de ICVS 2000 door Wout Ultee in *Mens en Maatschappij* 77, 2002, 3: 281- 283).

Ook op de nieuwe Europese slachtofferenquête is kritiek mogelijk. Zo valt op dat bij meting van mishandelingen en/of serieuze bedreigingen (*'threats that really frightened you'*) geen onderscheid wordt gemaakt tussen huiselijk geweld (*'at home'*) en geweld in het publieke domein (*'elsewhere, for instance in a pub, the street, at school, on public transport, in cinemas, on the beach, or at one's workplace'*). Verder valt op dat met betrekking tot geweldscriminaliteit (*'contact crimes'* waaronder *'robbery, assaults, threats and sexual incidents'*) de relatief geringe percentages slachtoffers door de beperkte omvang van steekproef zodanig kunnen fluctueren dat ferme conclusies niet verantwoord zijn. In het rapport staat hierover letterlijk: "It should be borne in mind that risks are relatively low for each type of contact crime. Firm conclusions about relative vulnerability are therefore hard to draw." (p. 43). Strikt genomen valt het de onderzoekers dus niet aan te rekenen dat alom wordt geconcludeerd dat Nederland in de top-5 staat van Europese landen met de hoogste criminaliteit.

Toch geven de uitkomsten van "*The burden of crime in the EU*" aanleiding tot het stellen van de vraag: Is het echt zo erg?

Het bestuur van de NVK heeft daarom besloten om de Marktdag 2007 te openen met een plenaire paneldiscussie over de vraag: Criminaliteit in Nederland. Hoe erg is het?

Enkele experts op het gebied van specifieke vormen van criminaliteit is gevraagd antwoord te geven op de volgende drie vragen:

Is het criminaliteitsprobleem in Nederland ernstiger is dan in andere (omringende of Europese) landen?

Is dat reden is om hieraan extra zorg te besteden?

Wat zou er in ieder geval of als eerste moeten worden gedaan?

Het panel bestaat uit

Prof.dr. Paul Nieuwbeerta - Geweld

Dr. Janine Janssen - Huiselijk geweld

Prof. dr. Henk van de Bunt – Organisatiecriminaliteit

Dr. Edward Kleemans – Georganiseerde Criminaliteit

Prof. mr. dr. Erwin Muller - Radicalisme

Discussie o.l.v Prof.dr. Willem de Haan

Eerste blok sessies

1 Theoretische vernieuwing

- Theoretische vernieuwing in de verklarende jeugdcriminologie
- Foerageerstrategieën van Homo Criminalis: Een gedragsecologische benadering van vermogenscriminaliteit
- De Control Balance Theorie van Charles Tittle
- Van 'moral panic' theorie naar 'cultural trauma' theorie? Over de betekenis en de gevolgen van de moord op Theo van Gogh.

2 Opheffing bordeelverbod

- Gemeentelijk prostitutiebeleid
- Evaluatie opheffing bordeelverbod - Sociale positie prostituees 2006
- Inventarisatie niet-legale prostitutie
- Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod

3 Kosten (en baten) van criminaliteit

- Kosten van criminaliteit naar delicttype
- Meting van de illegale en zwarte economie bij het CBS
- Kosten van criminaliteit: methodologie en toepassing
- Veiligheidszorgrekeningen

4 Publieke opinie over criminaliteit en straf I

- Gedoogbeleid als erfenis van de verfoeide jaren zestig?
- Het meten van vertrouwen in het rechtssysteem – een nieuw instrument
- Vertrouwen in de rechtspraak

5 Migratie, vreemdelingenbeleid en criminaliteit I

- Luanda - Hollanda; irreguliere migratie van Angola naar Nederland
- 'Ik probeer alleen maar mijn leven te leven'. Uitgeprocedeerde asielzoekers en criminaliteit
- Tegen de wetten van de staat, tegen de wetten van de staat? Illegaal verblijf en veiligheid in Nederlandse stadsbuurten
- Criminaliteitspatronen en criminele carrières van asielzoekers

6 Straffen en maatregelen

- Straftoemeting bij zware criminaliteit
- Internationale strafuitvoering is de oplossing, maar wat is de vraag?
- Vrouwen in detentie: Samenhang tussen omstandigheden en psychisch functioneren
- De nieuwe vulling van de maatregel ter beschikkingstelling

7 Biologische aspecten van criminaliteit

- Empathie en imitatie van emotionele gezichtsexpressies bij kinderen met gedragsproblemen
- Een psychobiologisch model voor emotionele informatieverwerking in primaire psychopathie
- Voeding: de vergeten factor

8 Internationale misdrijven

- Het vervolgingsbeleid van de aanklager van het Joegoslavië tribunaal: wie worden er in Den Haag berecht?
- Daders en daders
- Door de modder waden met een blinddoek op
- Legitimiteit en effectiviteit van internationale straftribunalen

1 Theoretische vernieuwing

Zaal: A002

Coördinator: Edward Kleemans

Theoretische vernieuwing in de verklarende jeugdcriminologie

Frank Weerman

Gerben Bruinsman

In deze presentatie wordt ingegaan op enkele recente theoretische ontwikkelingen met betrekking tot het verklaren van jeugdcriminaliteit. Hierbij wordt steeds nagegaan in hoeverre er sprake is van theoretische vernieuwing of van oude ideeën in een nieuwe jas. Van vernieuwing is sprake als er nieuwe concepten worden ontwikkeld, of als er processen en mechanismen op een dieper niveau worden begrepen en uitgewerkt. Drie thema's worden uitgelicht in de presentatie: 1) het onderscheiden van verschillende trajecten voor jeugdcriminaliteit binnen de levensloop- en ontwikkelingscriminologie en theorievorming op dit terrein 2) nieuwe ideeën over de rol van leeftijdsgenoten 3) nieuwe ideeën over de rol van de buurt. Hierbij zal het werk van o.a. Thornberry & Krohn, Farrington, Warr, Osgood, Sampson, en Wikström aan een nadere beschouwing worden onderworpen. Een conclusie daarbij is dat binnen de levensloop en ontwikkelingscriminologie vooral empirische vooruitgang lijkt te zijn geboekt, terwijl de theoretische vernieuwingen vooral op het terrein van leeftijdsgenoten en buurtinvloeden zijn te vinden. Aan het eind van de voordracht worden kort de mogelijkheden besproken tot integratie van enkele invalshoeken.

Foerageerstrategieën van Homo Criminalis: Een gedragsecologische benadering van vermogenscriminaliteit

Wim Bernasco

De theorie van het optimale foerageergedrag (TOF) verklaart hoe dieren voedsel zoeken, kiezen en eten. Uitgangspunt is dat dit foerageergedrag optimaal is gegeven de beperkingen opgelegd door de anatomie van de diersoort, de beschikbaarheid en de ruimtelijke spreiding van voedselbronnen, de nabijheid van natuurlijke vijanden, de concurrentie van soortgenoten en andere soorten, en overige omstandigheden in de omgeving. De theorie is afkomstig uit de gedragsecologie, een recente tak van de biologie die zich bezighoudt met het ontstaan en de functie van gedragspatronen van diersoorten, waaronder de mens. In deze bijdrage wordt onderzocht of de TOF met vrucht in de criminologie aangewend kan worden voor het verklaren van de wijze waarop mensen bij het plegen van vermogensmisdrijven doelwitten en slachtoffers zoeken en selecteren. Er worden voorbeelden gegeven van toepassingen in de criminologie en suggesties gedaan voor verder theorie-ontwikkeling. Ook wordt stilgestaan bij beperkingen in de overdraagbaarheid van de theorie, in het bijzonder de overdraagbaarheid van het principe van natuurlijke selectie dat voor de TOF essentieel is, maar binnen criminologische toepassingen nogal moeilijk te rechtvaardigen. Ook wordt ingegaan op de vraag in hoeverre de TOF identiek is aan de rationele keuzetheorie.

De Control Balance Theorie van Charles Tittle

J.A. Nijboer

Tittle's Control Balance Theorie is een poging om theoretische ontwikkelingen op het terrein van de criminologie niet alleen samen te vatten, maar ook te integreren in een nieuwe theorie. De kern wordt gevormd door nieuwe theoretische begrippen, met name de "control ratio" als belangrijkste causale factor en "control balancing" als het onderliggende causale proces. Control Balance Theorie is een consequente uitwerking van

eerdere ideeën (vgl. Tittle, 1985). Na de lancering van Control Balance Theorie in 1995 heeft hij zijn theorie nog verduidelijkt en aangescherpt en in 2004 grondig gereviseerd.

In deze bijdrage wordt de ontwikkeling en de receptie van de theorie besproken. Tittle is - ook buiten de criminologie - over het algemeen lovend ontvangen. De theorie heeft diverse onderzoekers geïnspireerd tot empirisch onderzoek. Het is onmiskenbaar een belangrijke recente mijlpaal in de criminologische theorieontwikkeling en een bijdrage aan theoretische vernieuwing. Maar er zijn ook een aantal fundamentele problemen die opgelost moeten worden om de theorie vruchtbaar te kunnen toetsen en verder te ontwikkelen: "Work in Progress" in Tittle's eigen woorden.

Van 'moral panic' theorie naar 'cultural trauma' theorie? Over de betekenis en de gevolgen van de moord op Theo van Gogh.

Willem de Haan

In mijn bijdrage zal ik betogen dat toepassing van het begrip 'moral panic' niet wezenlijk bijdraagt tot een goed begrip van de reacties op de moord op Theo van Gogh. Als alternatief voor het inflationair gebruikte begrip 'morele paniek' introduceer ik het begrip 'cultural trauma' dat wordt gedefinieerd als een "culturally interpreted wound to the cultural tissue of a society inflicted by a traumatizing event (Sztompa 2000: 458). Ik zal eerst laten zien waarom de moord op Theo van Gogh in alle opzichten voldoet aan de voorwaarden waaraan potentieel traumatische gebeurtenissen volgens de 'cultural trauma theory' moeten voldoen en vervolgens nagaan hoe het culturele trauma in het geval van de moord op Theo van Gogh sociaal werd geconstrueerd, hoe het trauma vorm kreeg en welke typische kenmerken van de Nederlandse cultuur daarbij een rol hebben gespeeld.

2 Opheffing bordeelverbod

Zaal: A008

Coördinator: Siep Miedema

Gemeentelijk prostitutiebeleid

Sander Flight

Paul Hulshof

Paul van Soomeren

Peter Soorsma

Achtergrond

Het algemeen bordeelverbod is in oktober 2000 opgeheven. Het doel van de wetwijziging was - kort gezegd - om de exploitatie van prostitutie te beheersen en te reguleren én strafbare feiten beter te kunnen aanpakken. Gedwongen prostitutie, mensenhandel, prostitutie door minderjarigen en criminele randverschijnselen moesten worden tegengegaan. Daarnaast moest de wetwijziging ertoe leiden dat de positie van prostituees verbeterd zou worden. Om te zorgen dat deze doelen bereikt zouden worden, konden alle Nederlandse gemeenten prostitutiebeleid opstellen, dit beleid vastleggen in regelgeving en de regels handhaven.

De evaluatie bestond uit drie deelonderzoeken. Ons 'deel' ging over gemeentelijk beleid en vooral om de vraag hoe gemeenten hun verantwoordelijkheden vijf jaar na de wetwijziging hebben opgepakt en hoe ze invulling geven aan het gemeentelijke prostitutiebeleid. Alle Nederlandse gemeenten hebben een enquête via internet gekregen met het verzoek deze in te vullen. De respons was hoog: de vragenlijst is door 385 gemeenten (84% van het totaal) ingevuld.

Daarnaast is in zes gemeenten aanvullend onderzoek verricht om meer diepgang aan de landelijke resultaten te geven. Er zijn in die gemeenten gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de gemeente, de politie, exploitanten en werknemers uit de branche zelf en andere partijen als de Brandweer, de GGD en de Belastingdienst.

In de presentatie zullen de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek worden gepresenteerd. Hoeveel gemeenten hebben prostitutiebeleid? Hoe zijn toezicht en handhaving geregeld? Hoeveel seksinrichtingen zijn er naar schatting in Nederland en hoe heeft dit aantal zich ontwikkeld sinds de opheffing van het bordeelverbod? Hoeveel vergunningen staan er 'open'? Wat zijn de neveneffecten van de opheffing?

Evaluatie opheffing bordeelverbod - Sociale positie prostituees 2006

H. Dekker

R. Tap

G. Homburg

De opheffing van het bordeelverbod in 2000 had tot doel de vrijwillige prostitutie te reguleren, onvrijwillige prostitutie tegen te gaan en misstanden te bestrijden. Sanering en decriminalisering, gekoppeld aan een adequate handhaving, zouden prostitutie tot een meer normale economische branche moeten maken. Om na te gaan of de beoogde effecten in de praktijk worden gerealiseerd, is in 2006 een uitgebreide evaluatie uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie. De evaluatie bestond uit drie deelonderzoeken naar respectievelijk gemeentelijk beleid, illegaliteit en uitbuiting in de prostitutiebranche en de sociale positie van prostituees. Regioplan heeft het laatste deelonderzoek uitgevoerd.

Het doel van het onderzoek was het verschaffen van informatie over de sociale positie van prostituees in het licht van de opheffing van het bordeelverbod. Gezien de invulling van de wetswijziging is het vraagstuk van de sociale positie van prostituees nauw verbonden met hun positie in het arbeidsproces. Hieronder vallen aspecten als de inhoud van het werk, de arbeidsomstandigheden, de arbeidsvoorwaarden en de arbeids-verhoudingen. Een normalisering van de positie in het arbeidsproces zal kunnen uitstralen naar het

maatschappelijk functioneren, de maatschappelijke positie en het algemeen welbevinden.

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van face-to-face-interviews met 354 prostituees en 49 exploitanten in bedrijven die een gemeentelijke vergunning hebben om een prostitutiebedrijf te exploiteren. Bij de keuze van respondenten is gestreefd naar spreiding over verschillende sectoren binnen de prostitutie (raam, clubs, privé-huizen, escort en massagesalons), over landsdelen, naar stedelijkheid en naar geboorteland.

Tijdens de presentatie wordt naast de opzet en uitvoering van het onderzoek tevens een beeld gegeven van de opbrengsten. Er wordt aandacht besteed aan de huidige sociale positie van prostituees, de ontwikkelingen in de sector en mogelijkheden voor de toekomst.

Inventarisatie niet-legale prostitutie

S. Biesma

B. Bieleman

R. van der stoep

H. Naayer

In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie heeft onderzoeks- en adviesbureau Intraval een deelonderzoek verricht voor de landelijke evaluatie van de opheffing van het bordeelverbod. Om na te gaan in hoeverre met deze wetwijziging tegemoet wordt gekomen aan de doelstellingen heeft bureau Intraval het voorkomen van niet-legale prostitutie (operationeel zijn zonder vergunningen, niet beschikken over de juiste papieren, minderjarigheid en mensenhandel) nader onderzocht.

Allereerst zijn naast het verzamelen van informatie uit literatuur, registraties en internet tevens interviews gehouden met deskundigen van onder meer politie en justitie, landelijke expertisecentra, belangenverenigingen, hulpverlening en opvanginstanties. Vervolgens is gesproken met direct betrokkenen bij de prostitutiebranche, zoals exploitanten,

prostituees en prostituanten. In vier regio's - Amsterdam, Eindhoven, Groningen en Noord- en Midden Limburg - is de lokale situatie omtrent de branche en het voorkomen van niet-legale praktijken zo veel mogelijk in kaart gebracht. Tijdens de presentatie wordt naast de opzet en uitvoering van het onderzoek tevens een beeld gegeven van de opbrengsten. Er wordt aandacht besteed aan een nadere begripsomschrijving van (niet-)legale prostitutie en de wijze waarop deze zich voordoet in de onderzochte regio's. Centraal staan daarbij: de aard en omvang van onvrijwillige prostitutie; prostitutie door minderjarigen; illegale prostitutie; en de mogelijke veranderingen ten gevolge van de opheffing van het bordeelverbod.

Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod

A.L. Daalder

Op 1 oktober 2000 is het algemeen bordeelverbod opgeheven in Nederland. De kern van de wetswijziging is dat vormen van exploitatie van prostitutie waarin meerderjarige prostituees vrijwillig werkzaam zijn onder bepaalde voorwaarden niet langer verboden zijn. Tegelijkertijd was het de intentie van de wetgever om onaanvaardbare vormen van exploitatie van prostitutie (in het bijzonder diverse vormen van mensenhandel) krachtig te bestrijden.

Een van de overwegingen achter de wetswijziging is dat door het aanbrengen van een scheiding tussen strafwaardige en niet-strafwaardige vormen van exploitatie van prostitutie, de prostitutiebranche kan worden gesaneerd en ontdaan van criminele randverschijnselen en dat tegen de uitbuiting in de prostitutie krachtiger kan worden opgetreden.

De wetgever heeft zes hoofddoelstellingen aan de wetswijziging verbonden:

1. het beheersen en reguleren van de exploitatie van vrijwillige prostitutie, onder andere door het invoeren van een gemeentelijk vergunningenbeleid;

2. het verbeteren van de bestrijding van exploitatie van onvrijwillige prostitutie;
3. het beschermen van minderjarigen tegen seksueel misbruik;
4. het beschermen van de positie van prostituees;
5. het ontvlechten van prostitutie en criminele randverschijnselen;
6. het terugdringen van de omvang van prostitutie door illegalen (personen zonder een voor het verrichten van arbeid geldige verblijfstitel).

Voor de evaluatie van de wetswijziging zijn drie deelonderzoeken uitgevoerd door de andere sprekers in deze sessie. Het WODC heeft het overkoepelende rapport geschreven.

Tijdens de presentatie worden de belangrijkste resultaten uit de deelonderzoeken gecombineerd met elkaar en met relevante gegevens uit andere onderzoeken en rapportages. Met de zes doelstellingen als leidraad worden de belangrijkste conclusies gepresenteerd.

3 Kosten (en baten) van criminaliteit

Zaal: A014

Coördinator: Deborah Moolenaar

Kosten van criminaliteit naar delicttype

Inge Groot

Thomas de Hoop

Aenneli Houkes

Dirk Sikkels

Criminaliteit gaat gepaard met hoge kosten. De overheid investeert dan ook in allerlei programma's om de criminaliteit terug te dringen en de maatschappelijke kosten van criminaliteit te verlagen. Inzicht in de kosteneffectiviteit van dergelijke programma's helpt bij de keuze tussen verschillende programma's. Om de kosteneffectiviteit van een criminaliteitsbestrijdingprogramma te bepalen, is inzicht in de

kosten van criminaliteit een vereiste. In dit paper bepalen we voor acht verschillende delicttypen tot welke maatschappelijke kosten een delict leidt. We hebben daarbij zowel de kosten in anticipatie op een delict (preventie, verzekering), de kosten als consequentie van een delict (financiële schade, productieverlies, medische kosten en leed) en de kosten als reactie op criminaliteit (politie en justitie) in beeld gebracht.

Met behulp van bestaand datamateriaal hebben we de kosten per delict bepaald. Het blijkt dat het leed verreweg de grootste kostenpost is: meer dan de helft van de kosten worden veroorzaakt door het leed van de slachtoffers. Ook de schade als gevolg van gestolen en vernielde goederen is substantieel. De kosten verschillen enorm tussen de delicten. Een moord leidt tot verreweg de meeste maatschappelijke kosten (€ 2 miljoen per moord), vooral omdat levenslang productieverlies en levensgeluk wordt ontnomen. Gewelddelicten (€ 3800), zedendelicten (€ 2700), vermogensmisdrijven (€ 1200) en vernieling (€ 800) leiden tot aanmerkelijk minder schade.

Meting van de illegale en zwarte economie bij het CBS

Ron de Heij

Brugt Kazemier

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft een lange historie op het gebied van het meten van zwarte en illegale activiteiten. In de jaren zeventig en tachtig is er o.a. methodeonderzoek uitgevoerd en heeft een grootschalig enquête-onderzoek naar zwartwerk onder huishoudens plaatsgevonden. Voor de omvang van de illegale economie is in de jaren negentig een eerste raming gemaakt.

Sinds een aantal jaren staat onderzoek naar zwarte en illegale activiteiten weer in de belangstelling. Aanleiding is de door de 25 lidstaten van de EU aangenomen resolutie waarin de lidstaten beloven actief werk te zullen maken van het terugdringen van de zwarte economie. Tevens wordt in deze resolutie aangegeven dat de lidstaten activiteiten moeten

ontwikkelen om de omvang van de zwarte economie te meten. Een tweede reden is dat is opgelegd dat de Nationale rekeningen volledig moeten zijn. Dit houdt ondermeer in dat de raming van het Bruto Nationaal Inkomen ook de toegevoegde waarde van zwarte en illegale activiteiten moet omvatten.

Het huidige onderzoek naar zwarte activiteiten omvat het ontwikkelen van een monitorinstrument waarmee we de ontwikkeling van de zwarte economie kunnen volgen. Hiervoor is in 2006 een pilotstudy gehouden. Voor illegale activiteiten geldt dat voor het jaar 2001 een module over illegale activiteiten aan het reguliere Nationale Rekeningen-systeem kan worden gekoppeld. Daartoe moet worden geïventariseerd in welke mate illegale activiteiten al in de huidige Nationale Rekeningen worden meegeteld. Dit ter voorkoming van dubbeltellingen omdat in de reguliere raming (impliciet) al een gedeelte van de illegale economie is opgenomen.

Kosten van criminaliteit: methodologie en toepassing

Debora Moolenaar

Criminaliteit is een groot probleem voor onze samenleving. Niet alleen leidt het tot gevoelens van onveiligheid maar er zijn ook zeer hoge kosten aan verbonden. Deze kosten kunnen grofweg ingedeeld worden in drie categorieën. De eerste categorie bestaat uit de uitgaven van de overheid aan criminaliteitsbestrijding en rechtshandhaving. Hierbij moet gedacht worden aan al die activiteiten die betrekking hebben op het voorkomen, opsporen, vervolgen, berechten en bestraffen van crimineel gedrag. De tweede categorie kosten bestaat uit de kosten die gemaakt worden om criminaliteit te voorkomen. Het gaat dan niet om criminaliteitspreventie door de overheid maar om preventiemaatregelen door huishoudens en bedrijven. De derde categorie kosten zijn de uitgaven als gevolg van criminaliteit, zoals de kosten van materiële of immateriële schade, en inkomstenderving. In 2005 heeft het WODC deze kosten sinds 1994 in kaart gebracht. Recentelijk

zijn deze cijfers geactualiseerd. Verder is het WODC momenteel bezig om in internationaal verband te komen tot richtlijnen voor het berekenen van kosten van criminaliteit zodat cijfers van verschillende landen onderling vergelijkbaar worden.

Veiligheidszorgrekeningen

Jurriën de Jong

Raymond Kleingeld

De afgelopen jaren heeft het veiligheidsbeleid een sterke impuls gekregen. De overheid heeft meer nadruk gelegd op handhaving, gevangenis capaciteit is uitgebreid en maatregelen ter voorkoming van terrorisme zijn verbreed en verdiept. Tegelijkertijd zijn andere maatschappelijke partijen nauwer betrokken bij het beleid en is de particuliere beveiligingssector sterk gegroeid. Er is echter nog geen overzicht in hoeverre dit de uitgaven aan sociale veiligheid heeft beïnvloed en op welke terreinen de middelen zijn ingezet.

In 2005 is het CBS begonnen met het opzetten van de Veiligheidszorgrekeningen. Doel hiervan is het geven van een geïntegreerde statistische beschrijving van de geldstromen, uitgaven en activiteiten op het terrein van sociale veiligheid. In deze paper wordt uiteen gezet hoe deze statistiek wordt opgezet, wat ze onderzoekers en beleidsmakers te bieden heeft, maar ook wat haar beperkingen zijn.

De veiligheidszorgrekeningen moeten inzicht gaan bieden in welke actoren welke activiteiten ondernemen, en hoeveel ze daaraan uitgeven. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om opsporing, vervolging en berechting maar ook om ondersteuning van slachtoffers en schadeloosstelling. Daarmee kunnen inhoudelijke verschuivingen in kaart worden gebracht, maar ook verschuivingen tussen actoren. Daarnaast beschrijven de rekeningen de geldstromen van financieringsbronnen naar actoren, zodat duidelijk wordt wie er uiteindelijk voor de uitgaven opdraait.

Aan het samenstellen van de veiligheidszorgrekeningen zitten echter ook haken en ogen. Sommige uitgaven zijn lastig waar te nemen of kunnen niet eenduidig worden toegewezen aan specifieke functies. En voor wie een verband tussen de uitgaven en effecten van het beleid wil leggen is dat niet eenvoudig.

4 Publieke opinie over criminaliteit en straf I

Zaal: B013

Coördinator: Jan de Keijser

Gedoogbeleid als erfenis van de verfoeide jaren zestig?

Peter Mascini

Dick Houtman

De roep om versterking van de sociale orde is in de afgelopen jaren in Nederland steeds hoger op de maatschappelijke en politieke agenda komen te staan. Tegelijkertijd wordt de links-libertaire culturele revolutie van de jaren zestig steeds vaker gepathologiseerd als de bakermat van te ver doorgeschoten gedoogbeleid, vooral in de sfeer van soft drugs en coffeeshops. Dit suggereert dat het vooral de mensen met een rechtse politieke partijvoorkeur en conservatieven zijn die afkeer hebben van gedogen. Met behulp van een representatieve survey onder de Nederlandse bevolking (N=1.892) hebben wij laten zien dat deze veronderstelling niet houdbaar is. Mensen met een rechtse politieke stemvoorkeur en conservatieven hebben weliswaar de grootste afkeer van gedogen in het algemeen, maar dit betekent allerm minst dat zij ook ten aanzien van concrete regelovertradingen de felste tegenstanders van gedogen zijn. 'Rechtsen' en gezagsgetrouwen moeten weinig hebben van het gedogen van wetsovertradingen door individuele burgers - werkloze vijfvijftig-plussers die hun sollicitatieplicht niet nakomen en vreemdelingen die illegaal in Nederland verblijven -, terwijl 'linksen' en cultureel progressieven vooral moeite hebben met het gedogen van regelovertradingen door officiële instanties -

het gedogen van geluidsoverlast door Schiphol en het af luisteren van verdachte personen door de politie zonder dat de rechter-commissaris daarvoor toestemming heeft gegeven. Dit betekent dat de verbinding tussen het Nederlandse gedoogbeleid en de permissieve cultuur van de jaren zestig niet juist is; er bestaat niet zoiets als een universele afkeer van gedogen.

Het meten van vertrouwen in het rechtssysteem – een nieuw instrument

Nicole Haas

Jan de Keijser

Een rechtssysteem kan niet goed functioneren als het er niet in slaagt het vertrouwen van de bevolking te winnen en te behouden. Een goede indicatie van het daadwerkelijke vertrouwen van de burgers in het rechtssysteem is dan ook van groot belang. Op nationaal en internationaal niveau zijn daartoe inmiddels verscheidene meetmethoden ontwikkeld. Echter, deze methoden hebben op zowel theoretisch als op methodologisch niveau een aantal belangrijke tekortkomingen. Na het uiteenleggen van deze beperkingen, zal een alternatieve methode worden gepresenteerd, waarmee het vertrouwen in het rechtssysteem op een valide en betrouwbare manier kan worden gemeten. Er zal ook dieper worden ingegaan op de ontwikkeling en toetsing van dit nieuwe meetinstrument.

Vertrouwen in de rechtspraak

Paul Dekker

Tom van der Meer

Op 15 september 2005 werd naar aanleiding van de Schiedamse Parkmoord in de Tweede Kamer een debat gevoerd over het functioneren van de Nederlandse rechtsstaat. Alle parlamentsfracties toonden zich bezorgd over het vertrouwen van burgers in de rechtspraak. In een ingediende motie was sprake van 'ernstig geschonden' vertrouwen en in het parlement en meer nog daarbuiten in de

media werd zelfs gesproken van een crisis van het vertrouwen van de bevolking in de rechtstaat. Is er inderdaad sprake van een vertrouwenscrisis? Hoe weet men dat? Hoe meet men eigenlijk vertrouwen en hoe groot en plotseling moet de vermindering ervan zijn om een crisis te signaleren?

In dit paper worden deze vragen aan de orde gesteld, mede gebruikmakend van diverse enquêtes waarin vragen zijn gesteld over vertrouwen in de rechtspraak, onder andere Eurobarometers 1997-2006, Culturele veranderingen in Nederland 1980-2006, JIM 1999-2005 en ook gegevens uit het 2Vandaagpanel om veranderingen in meningen op individueel niveau te traceren rond de crisismaand september 2005.

5 Migratie, vreemdelingenbeleid en criminaliteit I

Zaal: B016

Coördinator: Joanne van der Leun

Luanda - Hollanda; irreguliere migratie van Angola naar Nederland

Joris van Wijk

Angolezen zijn Congolezen en Portugezen zijn Angolezen....Wat hebben de val van de Berlijnse Muur, armoede in Roemenië en olieboringen van Chevron-Texaco ermee te maken dat Angolezen in Nederland asiel hebben aangevraagd? Bij (irreguliere) migratie is niet altijd alles zoals het lijkt. Deze zomer verschijnt mijn proefschrift waarin beschreven wordt waarom en hoe Angolese (asiel)migranten naar Nederland zijn gemigreerd. In deze presentatie wordt het Angolese irreguliere migratieproces geplaatst in een breder kader van macro-economische, -politieke en -historische factoren. Er zal op zoek worden gegaan naar een antwoord op de vraag in hoeverre bovenstaande factoren migratieprocessen beïnvloeden.

"Ik probeer alleen maar mijn leven te leven". Uitgeprocedeerde asielzoekers en criminaliteit

Arjen Leerkes

Gaandeweg is er in Nederland een omvangrijke groep uitgeprocedeerde asielzoekers gegroeid. Van deze groep leven op dit moment naar schatting 17.500 tot 30.000 mensen in de illegaliteit. Zij hebben geen recht meer op opvang en leefgeld, mogen niet werken en komen niet in aanmerking voor een uitkering. Een deel van deze mensen komt na verloop van tijd in aanraking met de politie als verdachte van criminaliteit. Arjen Leerkes tekende in de Vreemdelingenbewaring van de PI Tilburg de levensverhalen op van 26 (mannelijke) illegalen met een asielachtergrond die in Nederland veroordeeld zijn voor misdrijven. Daarbij staat de vraag centraal of, en zo ja hoe en waarom, zij in Nederland betrokken zijn geraakt bij misdaad. De auteur beschrijft en analyseert de dilemma's en keuzes van de mannen in de maatschappelijke omstandigheden die hen (mede) door hun preciaire verblijfsstatus werden opgelegd. Dit levert een indringend, levensecht sociologisch portret op.

Tegen de wetten van de staat, tegen de wetten van de staat? Illegaal verblijf en veiligheid in Nederlandse stadsbuurten

Arjen Leerkes

Wim Bernasco

In de steden zijn wijken met concentraties van illegale immigranten. De bewoners voelen zich er relatief onveilig, en worden vaker slachtoffer van criminaliteit. Komt dat door de aanwezigheid van illegalen? De auteurs belichten de relaties tussen illegaal verblijf en veiligheid door statistische analyses en veldwerk in twee stadswijken in Rotterdam en Den Haag.

The government policies that exclude illegal immigrants from the (formal) labor market and (most) public services, in combination with the observation that many illegal migrants settle in poor and ethnically mixed neighborhoods with

unstable resident populations, give rise to the question whether illegal residence represents an additional burden for public safety in disadvantaged, socially disorganized areas. An analysis of quantitative data shows that residents in neighborhoods where illegal residence is concentrated, report feelings of insafety more frequently than other residents. Yet, it turns out that these differences are determined by other social factors than illegal residence. On the other hand, the elevated victimization rates of property crimes in these neighborhoods do appear to be connected with illegal residence. Qualitative fieldwork in two neighborhoods, in Rotterdam and The Hague, helps explain why illegal residence, on an average, does not have strong consequences for neighborhood safety, and why these consequences are not unequivocal. The neighborhood studies also help determine the conditions under which illegal residence improves or deters neighborhood safety, and for whom.

Criminaliteitspatronen en criminele carrières van asielzoekers

Martina Althoff

Willem de Haan

Resultaten van een kwalitatief onderzoek naar criminaliteitspatronen en criminele carrières van asielzoekers worden gepresenteerd. Er is onderzoek gedaan naar criminaliteitspatronen in zowel de meer en als de minder voorkomende, zwaardere en/of meer georganiseerde vormen van criminaliteit.

In totaal zijn 105 casus onderzocht waarvan er uiteindelijk vijftien voor gedetailleerde empirische analyse zijn geselecteerd.

Aan de hand van deze casus zijn de criminele loopbanen en criminele carrière van asielzoekers gereconstrueerd en wordt antwoord gegeven op de centrale (beschrijvende) onderzoeksvraag: wat was de aard van de (geregistreerde) misdrijven en overtredingen waaraan iemand zich schuldig

maakte en hoe lang en intensief is hij actief geweest met het plegen daarvan?

Ook wordt antwoord gegeven op de centrale (verklarende) onderzoeksvraag: wat is het belang van persoonsgebonden, institutionele en gelegenheidsfactoren bij de verklaring van specifieke criminaliteitspatronen van asielzoekers?

6 Straffen en maatregelen

Zaal: A028

Coördinator: Martin Moerings

Straftoemeting bij zware criminaliteit

Frank van Tulder

Bart Diephuis

Presentatie van een analyse van de Databank Consistente Straftoemeting, die gegevens bevat over de straftoemeting door de gerechtshoven vanaf 2000 bij zware criminaliteit. Vragen die aan de orde komen zijn: in hoeverre bepalen delict- en persoonskenmerken de straftoemeting en in hoeverre verschilt de straftoemeting tussen verschillende rechterlijke colleges?

Internationale strafuitvoering is de oplossing, maar wat is de vraag?

Eveline De Wree

De laatste jaren werden nieuwe instrumenten ontwikkeld die het mogelijk maken dat veroordeelden naar hun land van vast verblijf worden gebracht met het oog op de tenuitvoerlegging van hun straf. Als ratio legis schuift men de re-integratie van de dader naar voren. Maar is het optimaliseren van re-integratie werkelijk het objectief én het resultaat van deze overbrengingen? Re-integratie van daders figureert in theorievorming rond de doelstelling van straffen, en sinds Martinson in de jaren zeventig heeft verkondigd dat “Nothing Works” is een stroom van publicaties op gang gekomen die aangetoond heeft dat er wel degelijk interventies zijn die de re-

integratie van daders succesvol bevorderen. Het theoretische en empirische kader van re-integratie is dus goed ontwikkeld en dit maakt het ook mogelijk na te gaan hoe sterk het re-integratieperspectief terug te vinden is in de verdragen en andere relevante regelgeving.

Re-integratie laat zich opsplitsen in een aantal deelcomponenten, met name veranderingsgerichtheid, subsidiariteit van de gevangenisstraf, ruimte voor subjectiviteit, toegang tot hulp en begeleiding en aandacht voor banden met de samenleving. Een aantal van deze componenten blijkt (matig) aanwezig in de verdragen, andere hoegenaamd niet. Uit deze analyse kunnen dan ook beleidsaanbevelingen worden afgeleid voor een verbeterde integratiegerichtheid van internationale strafuitvoering - indien gewenst.

Vrouwen in detentie: Samenhang tussen omstandigheden en psychisch functioneren

Annemarie Slotboom

Anne van Giezen

Ondanks het feit dat vrouwen in de Nederlandse gevangenis slechts een klein deel uitmaken van de gehele populatie (ongeveer 6%), is het aantal vrouwen in detentie gestegen, even als in andere Europese landen. Het is daarom niet alleen van belang de kenmerken van de gedetineerde vrouwen in kaart te brengen, maar het is ook van belang te weten onder welke omstandigheden die detentie zich voltrekt en hoe vrouwen dit ervaren. In dit onderzoek sluiten wij aan bij internationaal onderzoek (International Study on Women's Imprisonment (ISWI) Duenkel, Kestermann & Zolondek, 2005). We onderzoeken de omstandigheden waaronder vrouwen gedetineerd zijn. Omdat de gevangenispopulatie voor een groot deel uit mannen bestaat zijn gevangenisstraffen vaak ingericht op deze groep. Het is echter bekend dat vrouwen vaker psychologische en psychosomatische klachten hebben en problemen als seksueel misbruik, verslaving, relatieproblemen met kinderen en familie een grotere impact hebben op vrouwen dan op mannen.

In dit onderzoek wordt gekeken naar die factoren die van invloed zijn op gevoelens van depressiviteit bij gedetineerde vrouwen en het risico op zelfverwonding.

We hebben hierbij gebruik gemaakt van een vragenlijst ontwikkeld binnen de ISWI. Bij de ontwikkeling van deze lijst zijn naast theoretische constructen zoals de “healthy prison” en empirische studies naar het gevangenisclimaat de Europese richtlijnen voor het gevangeniswezen als uitgangspunt gebruikt. We hebben onder andere gevraagd naar huisvesting, gezondheid, werk/opleiding, training, vrije tijd, contacten met het personeel, handhaving van de orde en medezeggenschap en eigen rechten. Tot slot hebben wij de vrouwen die (jonge) kinderen hebben gevraagd hoe contacten met hun kinderen geregeld zijn, hoe het thuisfront (indien aanwezig) bij de opvoeding betrokken is, en hoe zij deze regelingen ervaren.

Het onderzoek is uitgevoerd in de Penitentiaire Inrichtingen Ter Peel en Nieuwersluis onder 109 vrouwen.

De nieuwe vulling van de maatregel ter beschikkingstelling

F. Koenraadt

Zowel in de tbs-klinieken als in het gevangeniswezen verblijven thans veel psychisch gestoorde gedetineerden. Bij terbeschikkinggestelden is het verband tussen psychische stoornis en delict door deskundigen en rechter als zodanig beoordeeld dat plaatsing in een aparte voorziening met behandelingsfaciliteiten aangewezen is. De Nederlandse wet- en regelgeving bevat bovendien een mogelijkheid om psychisch gestoorde veroordeelden vanuit de gevangenis ter behandeling over te plaatsen naar tbs-klinieken. In de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw is van die mogelijkheid ruim gebruik gemaakt. Maar met de toegenomen schaarste aan plaatsen in tbs-klinieken wordt de afgelopen jaren eigenlijk geen gebruik meer van die mogelijkheid gemaakt. Ondanks dat de capaciteit van tbs-klinieken en forensisch psychiatrische klinieken drastisch is gegroeid, betekent de krapte aan tbs-plaatsen

thans dat ter beschikking gestelden lange tijd als tbs-passant in een penitentiaire inrichting wachten op plaatsing in een tbs-kliniek. Thans worden in die penitentiaire inrichtingen wel inspanningen ondernomen om door middel van preklinische interventie alvast voorbereidende interventies uit te voeren. Bovendien worden in enkele penitentiaire inrichtingen afdelingen omgebouwd tot tbs-afdelingen.

De schaarste aan tbs-plaatsen heeft er, ondanks capaciteitsuitbreidingen, allengs in geresulteerd dat overplaatsingen vanuit het gevangeniswezen naar de tbs-sector zijn komen te vervallen en dat thans veel ter beschikking gestelden in het gevangeniswezen verblijven terwijl ze daar eigenlijk, gezien het rechterlijk vonnis, niet thuishoren.

In deze bijdrage wordt ingegaan op de plaats en de wijze van de tenuitvoerlegging van de huidige maatregel tbs. Ook de plaatsing op de longstay-afdeling komt daarbij aan de orde. De maatregel is niet zozeer aan verandering maar vooral aan uitholling onderhevig.

7 Biologische aspecten van criminaliteit

Zaal: B025

Coördinator: Katy Kogel

Empathie en imitatie van emotionele gezichtsexpressies bij kinderen met gedragsproblemen

M. de Wied

Kinderen met oppositioneel opstandige en antisociale gedragsstoornissen, ook wel aangeduid met de term “Disruptive Behavior Disorders” (DBD), worden gekenmerkt door vijandig, antisociaal en agressief gedrag. Het vermogen tot emotionele empathie (oftewel het meeleven met de emoties van anderen) is bij deze kinderen veelal verminderd, waardoor ze snel in conflicten terechtkomen. Dit onderzoek richt zich op het empathisch functioneren van DBD kinderen, meer in het bijzonder op het nabootsen van emotionele

gezichtsexpressies. Empirisch onderzoek suggereert dat (onbewuste) imitatie van emotionele gezichtsexpressies sterker is bij hoog dan bij laag empathische mensen. In het huidige onderzoek hebben wij het nabootsen van emotionele gezichtsexpressies (blij vs boos) onderzocht bij 8-12 jarige jongens met DBD en normale leeftijdsgenoten. Tijdens het kijken naar dynamische emotionele gezichtsexpressies is de spieractiviteit (Elektromyogram of EMG) gemeten in de zygomaticus major (betrokken bij het optrekken van de mondhoeken) en de corrugator supercilii (betrokken bij het fronsen van de wenkbrauwen). Als verwacht werd verhoogde spieractiviteit gemeten in de zygomaticus tijdens het kijken naar een blij gezicht en verhoogde spieractiviteit in de corrugator tijdens het kijken naar een boos gezicht. Groepsverschillen werden alleen geobserveerd in de corrugator EMG response tijdens het kijken naar een boos gezicht. De corrugator (niet zygomaticus) EMG response was subnormaal bij DBD jongens. Dit kan duiden op deficiënties in de vroege (primitieve) component van emotionele empathie.

Een psychobiologisch model voor emotionele informatieverwerking in primaire psychopathie

van Honk

Primaire psychopathie is een emotionele stoornis die wordt gekarakteriseerd door een gebrek aan angst en empathie aan de ene kant, en een neiging tot extreme vormen van geweld en agressie en de andere kant. De psychobiologische basis van primaire psychopathie is relatief onbekend. Theoretische modellen benadrukken onder andere de rol van motivationeel-cognitieve disbalansen, defectieve somatische “markers” en dysfunctionele neurocognitive systemen die voor de inhibitie van gewelddadig gedrag moeten zorgen. Tijdens het NVK congres zal ik fundamenteel en klinisch onderzoek gepresenteren vanuit de sociale en klinische neurowetenschappen. Dit onderzoek maakt gebruik van manipulatie van motivationeel-emotionele systemen met hormonen en transcraniële magnetische stimulatie bij zowel

patiëntenpopulaties als bij gezonde proefpersonen. Gebaseerd op de eerder genoemde modellen en de bevindingen deze nieuwe klinische en fundamentele bevindingen kan de psychobiologische basis van defectieve emotieverwerking bij personen met primaire psychopathie in kaart gebracht worden. Bovendien ontstaan er aanwijzingen voor een mogelijk succesvolle behandeling van deze stoornis waarbij de combinatie van hormonale therapieën en hersenstimulatie een fundering zouden kunnen geven voor latere succesvolle sociotherapeutische interventies.

Voeding de vergeten factor

Ap Zaalberg

Onze voedingsgewoonten zijn met name in de laatste eeuw nogal ingrijpend veranderd: meer suiker, meer vet, minder groenten en fruit. Dit heeft gevolgen voor onze somatische gezondheid. Hart- en vaatziekten, kanker, suikerziekte worden hiermee in verband gebracht. Recent onderzoek laat zien dat ook de hersenen reageren op dit veranderde voedingspatroon. Er zijn aanwijzingen dat stemmingsstoornissen, adhd, autisme en psychosen vaker voorkomen dan in het verleden. Maar ook agressie lijkt een relatie te hebben met wat wij eten. Vrij recent (2002) liet de Engelse onderzoeker Gesch zien dat, door gedetineerden extra vitamines, mineralen en essentiële vetzuren te geven, agressie kan verminderen. In mei van dit jaar zijn de resultaten van een soortgelijk Nederlands onderzoek gepresenteerd. In mijn bijdrage zal ik deze resultaten uiteenzetten. Daarnaast wordt ook ander recent onderzoek naar de relatie tussen voeding en crimineel gedrag gepresenteerd.

Alhoewel het aantal onderzoeken dat gedaan is nog beperkt is, is het toch interessant om te filosoferen over mogelijk bredere toepassing van eerdergenoemde onderzoeksresultaten. Ik zal dan ook ingaan op de mogelijkheid om nieuwe interventies te ontwikkelen. Deze kunnen zowel bestaande problematiek aanpakken, maar ook preventiedoelen dienen. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de behandeling van

agressieregulatie-problemen en adhd. Maar ook preventie op scholen, door aandacht voor de voeding-gedrag relatie, is een interessante optie.

8 Internationale misdrijven

Zaal: B031

Coördinator: Alette Smeulers

Het vervolgingsbeleid van de aanklager van het Joegoslavië tribunaal: wie worden er in Den Haag berecht?

Frederiek de Vlaming

Tijdens het gewelddadige conflict in voormalig Joegoslavië (1991-1994) vielen meer dan 100.000 doden, werden honderden dorpen verwoest en werden grote delen van de bevolking slachtoffer van etnische zuiveringen. Een groot aantal politici, militairen en vertegenwoordigers van andere maatschappelijke sectoren waren actief betrokken geweest bij het geweld.

Midden in de oorlog, in 1993, richtten de Verenigde Naties het Joegoslavië tribunaal op. Deze had als doel de verantwoordelijken van ernstige oorlogsmisdrijven te berechten. De aanklager van het tribunaal - die als taak heeft het onderzoek te leiden naar de misdrijven en de verdachten te vervolgen - had een zware taak. Er was sprake van duizenden potentiële verdachten. De aanklager kreeg tot 2004 de tijd aanklachten uit te vaardigen tegen verdachten en diende dus selectief te werk te gaan.

Het doel van het onderzoek van Frederiek de Vlaming is duidelijkheid te verschaffen in de wijze waarop de aanklager een selectie maakte uit de grote hoeveelheid misdrijven en potentiële verdachten. In de presentatie zal aandacht worden besteed aan de wijze waarop het vervolgingsbeleid van de aanklager tot stand kwam. Ter evaluatie van het vervolgingsbeleid zal daarnaast worden ingegaan op het

profiel van de daders die uiteindelijk door het tribunaal werden berecht.

Daders en daders

Alette Smeulers

Internationale misdrijven, zoals oorlogsmisdrijven, misdrijven tegen de menselijkheid en genocide zijn vormen van wat ook wel systeem- of structuurcriminaliteit genoemd wordt. Dit soort delicten worden veelal in opdracht van of met welbevinden van de staat begaan. Talloze mensen zijn erbij betrokken. Sommigen als aanstichters, andere als bureaucraten, weer anderen als de fysieke uitvoerders van de misdrijven. Ieder heeft zijn eigen (soms kleine) rol in het vernietigende staatsapparaat. Wie zijn deze mensen en in hoeverre verschillen zij van gewone criminelen? In deze paper zal ik een vergelijking maken tussen beide type daders en de vraag bespreken in hoeverre de kennis en theorieën omtrent gewone delinquenten gebruikt kan worden om het gedrag van daders die bij internationale misdrijven betrokken zijn, te begrijpen en verklaren. Daarnaast zal een dadertypologie gepresenteerd worden waarin verschillende typen daders onderscheiden worden. Deze dadertypologie is ontstaan door het bestuderen van beschikbaar bronnenmateriaal van daders van internationale misdrijven, zoals biografieën, autobiografieën en andere ego-documenten. Gepoogd is de wereld door de ogen van de daders te zien en hun belangrijkste drijfveren te achterhalen en vooral te begrijpen hoe de daders voor zich zelf het betrokken zijn bij dit soort extreme vormen van criminaliteit rechtvaardigen en goed praten. Foltering, genocide, massale etnische zuiveringen en groepsverkrachtingen - het is zo evident stuitend met ons rechtsgevoel. Hoe kunnen dan zoveel mensen ogenschijnlijk zo zonder enige gewetenswroeging daarbij betrokken zijn?

Door de modder waden met een blinddoek op

Catrien Bijleveld

In gewoon criminologisch onderzoek hebben wij bij het gebruik van officiële gegevens last van het zgn. dark figure. Dat dark figure ontstaat onder andere omdat lang niet alle delinquentie wordt gemeld of opgespoord. Daders zijn over het algemeen niet erg genegen hun delicten zelf bij de opsporende instanties te komen melden.

Als we genocide of meer in het algemeen grootschalige mensenrechtenschendingen onderzoeken wordt het probleem van dit dark figure nog eens vergroot. Dit kan komen omdat staten die bij de mensenrechtenschendingen betrokken zijn er belang bij kunnen hebben gegevens over de delicten te verhullen, en/of omdat de gebeurtenissen hebben geleid tot chaotische, onoverzichtelijke situaties of vernietiging van infrastructuur waarin dataverzameling vrijwel niet meer mogelijk is. Dat betekent dat we onze toevlucht moeten nemen tot het gebruik van secundaire bronnen van hulpverlenende instanties, van gegevens uit opgravingen of van mensenrechtenorganisaties. Wij kunnen in sommige gevallen slachtofferenquêtes inzetten, die dan echter last hebben van speciale vertekeningen (bijvoorbeeld omdat een groot deel van de relevante populatie is overleden).

Wij bespreken de kanttekeningen bij het gebruik van deze diverse bronnen voor het onderzoek naar dit soort criminaliteit.

Legitimiteit en effectiviteit van internationale straftribunalen

Miranda Boone

Internationale straftribunalen zijn ingesteld om grove mensenrechtenschendingen en oorlogsmisdaden te berechten in staten die in een overgangsfase verkeren. Thans functionerende tribunalen zijn bijvoorbeeld het Joegoslavië tribunaal en het Rwanda tribunaal en sinds kort ook het Internationaal Strafhof. Volgens hun eigen preambules en jurisprudentie beogen deze tribunalen niet alleen individuele mensenrechtenschendingen te berechten, maar streven ze

ook naar verzoening om zo vrede en stabiliteit te bereiken in de regio en herstel voor de slachtoffers. Het is begrijpelijk dat deze doelen worden gesteld, omdat ze noodzakelijke voorwaarden zijn voor het vestigen of opnieuw leven inblazen van een vreedzame democratie, maar het is zeer de vraag of het afdoen van misdaden door middel van een tribunaal daarvoor de beste garantie vormt. Toepassing van het nationale strafrecht staat vaak bloot aan kritische vragen van strafrechtjuristen en criminologen naar de legitimiteit en effectiviteit. Voor het internationale strafrecht worden die vragen nog in veel mindere mate gesteld, terwijl ze met vergelijkbare of zelfs meer fundamentele problemen kampen. Dit paper is een eerste verkenning naar de legitimiteit van de internationale straftribunalen en de wijze waarop hun effectiviteit zou kunnen worden getoetst.

Tweede blok sessies

9 Publieke opinie over criminaliteit en straf II

- Het rechtspreken door leken en rechters samen
- Betrouwbaarheid van misdaadberichtgeving
- Strafvoorkeuren van leken en effecten van vergelijkingsmateriaal

10 Migratie, vreemdelingenbeleid en criminaliteit II

- Criminogene factoren bij allochtone delinquenten op basis van RISC gegevens
- Veiligheidsbeleid in een veranderende, multiculturele samenleving.
- Netwerken in de multi-etnische samenleving
- Criminologische lessen voor het tegengaan van radicalisering

11 Jeugd en criminaliteit I

- Rol van ouders en leeftijdsgenoten in ontwikkeling antisociaal gedrag
- Populariteit, Antisociaal Gedrag en Leeftijdsgenoten
- Early adolescent friendship: the importance of anti- and prosocial behaviors
- Risico en beschermende factoren tijdens late kindertijd voor (ernstig)delinquent gedrag in vroege adolescentieperiode

12 Ontwikkeling en verloop van criminele carrières I

- Criminele ouders en hun volwassen kroost: Familie-effecten over de levensloop
- Recidive trajecten van zeer jeugdige delinquenten en hun voorspellers ten tijde van het eerste politiecontact
- Specialisatie in lange-termijn criminele carrières

13 Slachtoffer(schap) van criminaliteit

- Waren het dezelfde? Een directe test van de betrokkenheid van dezelfde daders bij herhaalde woninginbraken en near repeats
- Slachtoffer-dadergesprekken
- Slachtofferschap en routine activiteiten: Over de kip en het ei
- Bang door de media? De invloed van mediagebruik op onveiligheidsgevoelens.

14 Politie en private aanpak onveiligheid en criminaliteit

- Politie en persoonlijkheid. Een kwantitatief, analyserend onderzoek naar verhoorcompetenties en –management.
- Veelplegers: lokale aanpak en ontwikkelingen
- Nieuwe Toezichthouders in de Publieke Ruimte
- Publiek - private samenwerking binnen de forensische accountancy

15 Opsporing en vervolging

- Cold cases - een hot issue
- Berichten van verdachten: een analyse van uitingen van verdachten over verantwoordelijkheid, schuld en handhavers.
- Plaats (delict) in opsporing en vervolging
- Kringen rond de dader. Grootschalig DNA-onderzoek als instrument in de opsporing

16 Preventie van criminaliteit

- Cameratoezicht op openbare plaatsen
- Sociale veiligheid verhogen door placebobeleid: verkenning van een nieuw paradigma
- Woninginbraken: diefstalpraktijk en preventiebeleid
- Criminologische reflectie bij het ontwerp van een geïntegreerde opleiding ter voorbereiding op een toezichthoudende veiligheidsfunctie...

9 Publieke opinie over criminaliteit en straf II

Zaal: B013

Coördinator: Jan de Keijser

Het rechtspreken door leken en rechters samen

M. Malsch

In Nederland is de afgelopen jaren meermalen de suggestie gedaan om leken te laten deelnemen aan de rechtspraak. In de media maar ook in diverse wetenschappelijke tijdschriften heeft dit onderwerp af en toe tot verhitte discussies geleid. Het doel van lekeninbreng zou zijn om de kloof tussen burger en rechtspraak te verkleinen. Daarnaast zou het de rechtspraak begrijpelijker maken. Een belangrijk argument voor deelname van leken aan de rechtspraak is dat in vrijwel alle andere landen in de wereld gewone burgers op veel grotere schaal participeren in de rechtspraak dan in Nederland. Daarnaast zijn er ook veel bezwaren geuit tegen lekenrechtspraak.

Het NSCR doet onderzoek naar deelname van leken in de rechtspraak in verschillende Europese landen. Participatie van burgers biedt de mogelijkheid tot een concrete samenwerking tussen rechter en leek. Er zijn verschillende vormen van samenwerking denkbaar tussen professionele rechters en leken. In Europa worden verschillende typen panels aangetroffen met een wisselende verhouding tussen professionals en leken. In de presentatie word ingegaan op de uiteenlopende manieren waarop leken in diverse Europese landen deelnemen aan de rechtspraak.

Ook wordt ingegaan op onderzoek naar hoe beslissingen binnen (kleine) groepen in de praktijk tot stand komen. Het blijkt dat het beslissen binnen kleine groepen belangrijke voordelen kan bieden, maar dat er ook ernstige nadelen kunnen optreden. Die nadelen pakken verschillend uit, afhankelijk of het om een 'professionele' of om een 'leken'groep gaat. De gevolgen hiervan voor de merites van lekeninbreng in de rechtspraak worden besproken. De

presentatie wordt besloten met conclusies over wenselijkheden en mogelijkheden van deelname van leken aan de rechtspraak.

Betrouwbaarheid van misdaadberichtgeving

Pauline Aarten

Elvira Lageman

Maartje Scheele

Laura Stevens

Sarah Stille & Mandy Vons

Door studenten criminologie is dit jaar onderzoek gedaan naar de invloed van cijfers in berichtgeving omtrent criminaliteit. Centrale vraag bij het onderzoek was: maken cijfers nieuwsberichten over criminaliteit meer betrouwbaar in de ogen van de lezer? Achterliggend idee was dat cijfers over bijvoorbeeld omvang en spreiding van criminele verschijnselen vooral fungeren als een retorisch middel waarmee nieuwsmedia hun ethos oppompen. In het kader van dit project is een aantal verkennende onderzoeken uitgevoerd in een experimentele setting waarbij proefpersonen nieuwsberichten voorgelegd kregen die ze moesten beoordelen op betrouwbaarheid.

Naast de relatie tussen aantal cijfers en betrouwbaarheid is ook de invloed hierop van betrokkenheid van respondenten onderzocht. Tenslotte is gekeken naar de invloed van het gebruik van verschillende schalen om betrouwbaarheid te meten op de resultaten van de onderzochte samenhangen.

Strafvoorkeuren van leken en effecten van vergelijkingsmateriaal

Jan de Keijser

Henk Elffers

Wanneer leken precies hetzelfde strafdossier beoordelen als strafrechters, dan komen zijn doorgaans toch nog tot een veel hogere straf dan rechters. Een van de verklaringen voor deze bevinding is dat bij een leek het referentiekader ontbreekt van

zwaardere, vergelijkbare en lichtere zaken. Een rechter beschikt immers door ervaring wel over dergelijk strafrechtelijk vergelijkingsmateriaal. Aan de hand van een serie experimenten wordt besproken of leken die voorzien worden van een referentiekader inderdaad anders straffen dan leken die niet over vergelijkingsmateriaal beschikken. Bedoelde en onbedoelde effecten zullen uiteengezet en besproken worden.

10 Migratie, vreemdelingenbeleid en criminaliteit II

Zaal: B016

Coördinator: Joanne van der Leun

Criminogene factoren bij allochtone delinquenten op basis van RISC gegevens

Charlotte Pöll

Joanne van der Leun

In opdracht van de reclassering en op basis van een omvangrijk landelijk RISC bestand is nagegaan of er verschil is tussen allochtone groepen wat betreft delictgedrag en criminogene factoren en wat de eventuele consequenties daarvan zijn voor het beleid van de reclassering in het omgaan met cliënten van allochtone afkomst. De criminogene factoren zijn hier gemeten aan de hand van inschattingen die gemaakt zijn tijdens risicoanalyses bij daders. De bevindingen worden vergeleken met de bestaande literatuur die meestal is gebaseerd op politiecijfers.

Veiligheidsbeleid in een veranderende, multiculturele samenleving.

Marleen Easton

Lodewijk Gunther Moor

"Politie in multiculturele buurten: initiatieven in België en Nederland"

In Westerse multiculturele samenlevingen wordt de overheid geconfronteerd met heel wat uitdagingen. Globalisering betekent verstedelijking en binnen die steden treden in bepaalde buurten spanningen op bij het samenleven van mensen met een verschillende sociale, culturele en economische achtergrond. Daarbij is er een belangrijke rol weggelegd voor de politie. Zowel de Belgische als Nederlandse overheid willen dat de politie functioneert volgens de principes van de 'Community Oriented Policing'. Het doel is een nieuwe politiecultuur te creëren waarin principes zoals externe oriëntering, probleemoplossing, bekwame betrokkenheid, verantwoording en partnerschap centraal staan. De praktijk wijst echter uit dat de implementatie van dit beleid in beide landen niet vanzelfsprekend is, onder meer omdat de bestaande (politie)cultuur niet zomaar kan worden veranderd. Deze paper beschrijft recente initiatieven in beide landen die gericht zijn op het aanpakken van deze uitdaging door middel van enerzijds onderzoek en anderzijds actieprojecten in het brede veld van stedelijke veiligheid.

Netwerken in de multi-etnische samenleving

Janine Janssen

Bij de politie is lange tijd geïnvesteerd in 'meer blauw op straat'. De laatste jaren heeft echter de gedachte post gevat dat het bij de aanpak van criminaliteits- en veiligheidsvraagstukken niet alleen gaat om zichtbare aanwezigheid van de politie. Het streven is nu de - toch - schaarse middelen in te zetten op de meest urgente problemen. Om een redelijke inschatting te kunnen maken van waar op veiligheidsgebied de schoen wringt, is informatie nodig. Onder informatie wordt in politiekringen niet alleen kennis uit politieregistraties en boekenwijsheid verstaan, maar ook inzichten en gegevens, die door wijkbewoners en andere burgers worden aangedragen. Een belangrijke randvoorwaarde voor het tot stand brengen van informatiesturing in de veiligheidszorg is oprechte interesse en actieve betrokkenheid van burgers. Aangezien de Nederlandse samenleving gedifferentieerd is, is het voor de

politie van belang om in dialoog te treden met representanten van álle burgers. Er kan immers nooit een reëel beeld worden ontwikkeld, indien uitsluitend met een autochtone bril wordt gekeken naar de maatschappij in het algemeen en veiligheid in het bijzonder. In dit verband is in het politiejargon 'netwerken' een prominente term geworden. Maar hoe pakt een overwegend 'witte' politieorganisatie dat in een multi-etnische samenleving aan?

Criminologische lessen voor het tegengaan van radicalisering

Max Kommer

In augustus 2005 publiceerde het kabinet een aantal nota's over (het tegengaan van) radicalisering. Sindsdien is onze kennis van radicalisering aanzienlijk vergroot. De afgelopen twee jaar verscheen een flink aantal publicaties waarin vanuit verschillende perspectieven (sociologie, psychologie, theoretisch, empirisch) wordt ingegaan op wat mensen tot radicale gedachten brengt en wat hen dan vervolgens tot daden doet overgaan. Ook over het tegengaan van radicalisering is een en ander verschenen.

Het criminologisch perspectief lijkt daarbij nog enigszins te ontbreken, terwijl de criminologie toch interessante zaken te melden heeft - bijvoorbeeld over de preventie van misdrijven. Er zijn theoretische modellen ontwikkeld, en over de effectiviteit van de verschillende benaderingen is redelijk wat bekend. Op basis daarvan kan iets gezegd worden over al dan niet te prefereren benaderingen van radicalisering. Met name de onderverdeling van preventie in primair / secundair / tertiair c.q. dader / slachtoffer / omgeving gericht lijkt interessant, maar ook de communities that care benadering.

11 Jeugd en criminaliteit I

Zaal: B025

Coördinator: Frank Weerman

Rol van ouders en leeftijdsgenoten in ontwikkeling antisociaal gedrag

M. Sentse

J.K. Dijkstra

In de adolescentie worden jongeren meer vatbaar voor antisociaal gedrag (Agnew 2003). Volgens Moffitt (1993) zitten adolescenten gevangen in een 'maturity gap', waarbij zij een mate van onafhankelijkheid, controle en autonomie ten opzichte van volwassenen proberen te verkrijgen, terwijl ze geconfronteerd worden met regels en autoriteit van hun ouders. Hierdoor gaan adolescenten zich mogelijk antisociaal gedragen als een tijdelijke strategie om onafhankelijkheid te bereiken (Brezina, 2000). Het hebben van delinquente vrienden is een consistent gevonden voorspeller van delinquent gedrag onder adolescenten (Warr, 2002) en het is aannemelijk dat tijd die buitenshuis en zonder supervisie wordt doorgebracht, mogelijkheden creëert om delinquente vrienden te ontmoeten. Echter, onderzoek heeft tevens uitgewezen dat ouders die hun kinderen te strikt controleren de kans juist vergroten dat hun kinderen met delinquente leeftijdsgenoten omgaan (Arnett Jensen et al., 2004). In onze studie willen we de voorspellende rol onderzoeken van vrije tijd zonder supervisie en overbescherming op antisociaal gedrag in de adolescentie, met biologische ontwikkeling en het hebben van delinquente vrienden als mogelijke moderatoren. Data in deze studie zijn afkomstig van TRAILS (TRacking Adolescents' Individual Lives Survey) een longitudinaal onderzoek naar de ontwikkeling van jongeren. We verwachten dat overbescherming en vrije tijd zonder supervisie meer antisociaal gedrag voorspelt, maar alleen wanneer adolescenten biologisch gezien voorlopen op hun leeftijdsgenoten en delinquente vrienden hebben.

Populariteit, Antisociaal Gedrag en Leeftijdsgenoten

J.K. Dijkstra

Eén van de meest intrigerende aspecten van de adolescentie is de toename van antisociaal en delinquent gedrag ('age-crime-curve'). Klaarblijkelijk oefent antisociaal gedrag grote aantrekkingskracht uit op jongeren. Dit weerspiegelt zich ook in het feit populaire jongeren veelal gekenmerkt worden door betrokkenheid bij antisociaal gedrag (cf. Moffitt, 1993). Deze populaire jongeren oefenen ook aantrekkingskracht uit op andere, niet-populaire leeftijdsgenoten, die veelal graag bij deze populaire 'peers' willen horen. Verondersteld wordt dat omgaan met populaire jongeren tal van opbrengsten kent, zoals de attributie van status, de spanning of gewoon de lol. Echter, niet alle populaire jongeren zijn ook betrokken bij antisociaal gedrag. Dit roept de vraag op of omgaan met populaire, antisociale jongeren tot verschillen in opbrengsten, zoals status en spanning, leidt in vergelijking met omgaan met populaire, niet-antisociale jongeren. Inzicht in de aantrekkelijkheid van populaire (antisociale) jongeren, en in opbrengsten gerelateerd aan omgaan met antisociale en niet-antisociale jongeren leidt tot meer inzicht in de toename van antisociaal gedrag gedurende de adolescentie.

In deze studie wordt onderzocht in hoeverre verschillen in opbrengsten bestaan tussen jongeren die omgaan met populaire, antisociale leeftijdsgenoten en jongeren die omgaan met populaire leeftijdsgenoten die niet betrokken zijn bij antisociaal gedrag. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar verschillen soorten antisociaal gedrag en verschillende soorten relaties tussen leeftijdsgenoten. Data in deze studie zijn afkomstig van een subsample met peer nominaties (N=3312, leeftijd 14,02) afkomstig van TRails (TRacking Adolescents' Individual Lives Survey) een longitudinaal onderzoek naar de ontwikkeling van jongeren.

Early adolescent friendship: the importance of anti- and prosocial behaviors

J.J. Sijtsema

R. Veenstra

S. Lindenberg

Tijdens de adolescentie komen antisociale gedragingen steeds meer voor, vaak om de zogenoemde 'maturity gap' te overbruggen. Dat wil zeggen, adolescenten zijn al wel fysiek volwassen, maar sociaal gezien nog niet. Daarnaast hebben eerdere onderzoeken aangetoond dat antisociale gedragingen stoer of aantrekkelijk worden gevonden. Toch gaat dit niet in alle gevallen op. In dit onderzoek keken wij naar de aantrekkelijkheid van verschillende antisociale gedragingen en de rol die prosociale gedragingen spelen bij vriendschapskeuze. We analyseerden de 'beste vriend' nominaties van 3334 adolescenten (gemiddelde leeftijd 13.56), behorend tot de TRAILS dataset. De aandacht werd voornamelijk gericht op de meest antisociale groep, gecontrasteerd met de overige groep. De resultaten lieten zien dat drank- en drugsgebruik en pesten belangrijke determinanten voor 'beste vriend' nominaties waren voor de antisociale groep. Praktische hulp bleek ook belangrijk te zijn; emotionele hulp had echter geen effect. In tegenstelling tot de antisociale groep, waren drank- en drugsgebruik en in het bijzonder emotionele en praktische hulp belangrijke determinanten voor 'beste vriend' nominaties in de overige groep. Ook kon prosociaal gedrag soms compenseren voor relationele agressie en kleine criminaliteit. De resultaten worden besproken in relatie tot eerder onderzoek en er worden suggesties voor vervolgonderzoek gedaan.

Risico en beschermende factoren tijdens late kindertijd voor (ernstig)delinquent gedrag in vroege adolescentieperiode

Andre van der Laan

Rene Veenstra

Stefan Bogaerts

Hans Ormel

Frank Verhulst

Om ernstig delinquent gedrag in de vroege adolescentieperiode te kunnen verklaren bieden risicofactoren volgens hedendaagse ontwikkelingscriminologische theorieën onvoldoende informatie en moeten ook beschermende factoren worden onderzocht. Verder blijkt dat een cumulatie van risicofactoren op verschillende domeinen (bijv. individu, gezin, school) de kans op ernstig delinquent gedrag te vergroten. Recent is gevonden dat een cumulatie van beschermende factoren een tegenwicht kan vormen tegen de risico's voor delinquentie. In dit paper worden de effecten van risico en beschermende factoren die betrekking hebben op temperament, relatie met en opvoedingsstijlen van ouders en school in de late kindertijd op (ernstig) delinquent gedrag in de vroege adolescentieperiode onderzocht. Daartoe worden gegevens gebruikt van de eerste twee meetmomenten van de Tracking Adolescence In Lifecourse (TRAILS) studie gebruikt. De resultaten van de studie worden gepresenteerd en implicaties voor theorie en beleid worden besproken.

12 Ontwikkeling en verloop van criminele carrières I

Zaal: B031

Coördinator: Arjan Blokland

Criminele ouders en hun volwassen kroost: Familie-effecten over de levensloop

M. van de Rakt

P. Nieuwbeerta

N.D. de Graaf

In hoeverre zijn er verschillen te ontdekken in de criminele levenslopen van kinderen met een zeer frequent veroordeelde vader en kinderen wiens vader nooit met justitie in aanraking kwam? En in welke mate is het plegen van delicten iets wat kan worden toegeschreven aan a) het hebben van een criminele vader en b) andere ouderlijke kenmerken?

Eerder onderzoek geeft weer dat de intergenerationele overdracht van crimineel gedrag aanzienlijk is. Resultaten van de Cambridge Study in Delinquent Development laten bijvoorbeeld een correlatie van .43 zien tussen het criminele gedrag van vaders en zonen (Farrington & West, 1998). Een onderzoek waarin de invloed van ouderlijke veroordelingen op de ontwikkeling van het criminele gedrag van kinderen wordt bekeken, ontbreekt tot dusver. Ook de relatieve invloed van veroordelingen en andere ouderlijke invloeden op het criminele gedrag van de kinderen is niet eerder onder de loep genomen. In dit paper schatten we daarom het totale effect van factoren op de ontwikkeling van een criminele carrière van een kind. Daarnaast vergelijken we de criminele levenslopen van kinderen van vaders met verschillende criminele geschiedenissen. We analyseren daartoe de data van de Criminele Carrière en Levensloop Studie (CCLS) met justitiële en levensloopgegevens over ongeveer 3,500 vaders en 7,500 kinderen.

Recidive trajecten van zeer jeugdige delinquenten en hun voorspellers ten tijde van het eerste politiecontact

L. van Domburgh

R. Vermeiren

A. Blokland

Th. Doreleijers

Officiële registratie van delictgedrag op jonge leeftijd is een belangrijke voorspeller van persistente en ernstige delinquentie tot in de volwassenheid. Hoewel kinderen beneden de 12 jaar niet vervolgd kunnen worden, kunnen zij wel in contact komen met de politie wegens delictgedrag. Een eerste politiecontact beneden de 12 jaar is dan ook mogelijk een belangrijke risicofactor voor latere ernstige en persistente delinquentie. Niet alle kinderen met een vroeg politiecontact zullen echter uitgroeien tot chronische delinquenten. Om op basis van een eerste politiecontact beneden de 12 jaar een inschatting te kunnen maken van het mogelijke risico dat deze kinderen lopen is het van belang na te gaan hoe deze kinderen zich mogelijk kunnen ontwikkelen, zogenaamde recidivetrajecten. Ter identificatie van risicokinderen is het vervolgens van belang welke factoren ten tijde van het eerste delict voorspellend zijn voor deze trajecten.

In de huidige studie konden van een groep van 350 kinderen met een eerste politiecontact beneden de 12 jaar door middel van trajectory analyses drie recidivetrajecten worden onderscheiden. De grootste groep kinderen recidiveerde niet of nauwelijks (76%). Een tweede groep recidiveerde langzamerhand steeds meer (18%) en een derde groep recidiveerde frequent (6%). Frequente delinquenten daarbij ook de meest ernstige delinquenten. Beschreven zal worden in hoeverre delict-, buurt en socio-demografische kenmerken samenhangen met deze trajecten. Tot slot zal worden beschreven in hoeverre een contact met Bureau Halt en/of een contact met de Raad voor de Kinderbescherming vóór of als gevolg van de eerste politieregistratie registratie samenhangt met de recidive trajecten.

Specialisatie in lange-termijn criminele carrières

Paul Nieuwbeerta

Alex Piquero

Arjan Blokland

Belangrijke vraag binnen het onderzoek naar criminele carrières is of daders zich specialiseren in bepaalde typen delicten. Veel eerder onderzoek wijst er op dat, hoewel er op de korte termijn sprake lijkt van enige mate van specialisatie, de meeste daders zich niet specialiseren en veel verschillende typen delicten plegen. Deze conclusie is vooral gebaseerd op onderzoek naar de ontwikkeling van crimineel gedrag onder jongeren en jong volwassenen. Er zijn echter ook aanwijzingen dat daders zich vooral specialiseren naarmate ze ouder worden. Over de ontwikkeling van crimineel gedrag in de volwassenheid is evenwel weinig bekend. Om beter zicht te krijgen op de mate waarin specialisatie optreedt in de criminele carrières van volwassen daders maken we gebruik van gegevens uit de Criminele Carrière en Levensloop Studie (CCLS). De CCLS bevat gegevens over de criminele carrières van een Nederlands veroordeelden cohort van het 12de tot het 72ste jaar. Op basis van veranderingen in veroordelingsfrequentie zijn in de criminele carrières van dit cohort verschillende ontwikkelingspaden te onderscheiden. Onze resultaten laten zien dat delictgedrag over het algemeen divers is, maar ook dat daders zich in toenemende mate specialiseren met het toenemen van de leeftijd. Verder blijkt dat daders op verschillende ontwikkelingspaden zich in verschillende mate specialiseren.

13 Slachtoffer(schap) van criminaliteit

Zaal: A002

Coördinator: Karin Wittebrood

Waren het dezelfde? Een directe test van de betrokkenheid van dezelfde daders bij herhaalde woninginbraken en near repeats

Wim Bernasco

Slachtofferschap van woninginbraak gaat samen met een verhoogd risico op toekomstig slachtofferschap. Dat risico is kort na een inbraak hoog, maar neemt geleidelijk af met het verstrijken van de tijd. Dit tijds patroon suggereert dat in veel gevallen dezelfde dader of dadergroep verantwoordelijk is voor beide inbraken. Daarvoor bestaat ook enige directe evidentie uit studies naar opgeloste inbraken en uit etnografische studies onder inbrekers.

Recentelijk is aangetoond dat het verhoogde risico na een inbraak niet alleen de getroffen woning betreft, maar ook nabijgelegen woningen. Een inbraak kort na en vlakbij een vorige inbraak wordt wel een near repeat genoemd. Een mogelijke verklaring hiervoor is (ook) dat dezelfde dader of dadergroep verantwoordelijk is voor beide inbraken, die mogelijk zelfs in serie gepleegd zijn. Deze verklaring wordt indirect ondersteund door de vaststelling dat er bij near repeats verhoudingsgewijs vaak van dezelfde modus operandi gebruik wordt gemaakt. Het te presenteren onderzoek tracht meer directe evidentie te vinden, en maakt daarvoor gebruik van politiegegevens over opgehelderde en niet opgehelderde woninginbraken die in de periode 1996-2004 in the regio Haaglanden plaatsvonden. Onderzocht wordt of bij herhaalde woninginbraken en near repeats verhoudingsgewijs vaker dezelfde verdachten betrokken waren dan bij inbraakparen die uitsluitend kort na elkaar of uitsluitend dicht bij elkaar plaatsvonden. Omdat een positief antwoord een artefact kan zijn van de wijze waarop de politie woninginbraken opheldert, wordt in de analyse verdisconteerd dat de kans op gezamenlijke opheldering van inbraakparen groter is voor

herhalingen en near repeats dan voor willekeurige tweetallen woninginbraken.

Slachtoffer-dadergesprekken

Marielle Jansen

Nederland is op grond van het EU-kaderbesluit slachtoffers verplicht mogelijkheden voor bemiddeling tussen slachtoffer en dader te stimuleren.

In Nederland is hieraan gehoor gegeven met onder meer de pilots slachtoffer-dadergesprekken, die in 2004 en 2005 in vijf regio's in Nederland hebben plaatsgevonden. In deze pilots werd aan slachtoffers de mogelijkheid geboden in gesprek te gaan met de dader, opdat dit het slachtoffer zou helpen bij de verwerking.

Een evaluatieonderzoek dat werd uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Justitie wees uit dat de meeste slachtoffers baat hebben bij de gesprekken. Het feit dat men vragen kon stellen en de dader kon confronteren met het veroorzaakte leed, droeg positief bij aan de verwerking. Ook heeft de ontmoeting bij een deel van de slachtoffers haat- en angstgevoelens verminderd.

Wanneer een gesprek geen doorgang vond, terwijl het slachtoffer hier wel op rekende, leidde dit tot teleurstellingen. Sommige slachtoffers voelden zich zelfs opnieuw slachtoffer, een fenomeen dat bekend staat als secundaire victimisatie. (Te) hoog gespannen verwachtingen moeten daarom zo veel mogelijk worden vermeden. Hiervoor is een goede voorbereiding, waarin potentiële deelnemers worden gewezen op de mogelijke risico's (zoals een afwijzing van het verzoek door de dader) essentieel.

Naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek (en die van een onderzoek naar herstelbemiddeling bij jeugdigen) heeft de Minister van Justitie aangegeven de methodiek standaard te willen aanbieden. Slachtoffer-dadergesprekken worden in 2007 (gefaseerd) in heel Nederland ingevoerd.

Slachtofferschap en routine activiteiten: Over de kip en het ei

Margit Averdijk

Wim Bernasco

We weten uit eerder onderzoek dat mensen met meer 'riskante' dagelijkse activiteiten een groter risico hebben slachtoffer te worden van criminaliteit. Iemand's uitgaansgedrag, het beroep dat hij uitoefent, en de omgeving waarin hij zich beweegt hebben alle invloed op zijn kans op slachtofferschap. Ook weten we dat veranderingen in dagelijkse activiteiten de kans op slachtofferschap beïnvloeden. Er zijn bovendien aanwijzingen dat routine activiteiten niet alleen effect hebben slachtofferschap, maar dat slachtoffers-ervaringen ook effect hebben op routine activiteiten.

Voortbouwend op eerder onderzoek in de criminologie en victimologie bestudeert dit onderzoek de interactie tussen slachtofferschap en routine activiteiten door in te gaan op: (1) de invloed van slachtofferschap op routine activiteiten en (2) de invloed van (resulterende) veranderingen in routine activiteiten op de kans op slachtofferschap. Om de onderzoeksvragen zo goed mogelijk te beantwoorden gebruiken we een panel-studie waarin dezelfde groep mensen over de tijd wordt gevolgd. Daartoe maken we gebruik van de Amerikaanse slachtofferenquête (National Crime Victimization Survey).

Bang door de media? De invloed van mediagebruik op onveiligheidsgevoelens

W.H. Lamet

Eerder onderzoek laat zien dat er een relatie is gevonden tussen media en onveiligheidsgevoelens. Onveiligheidsgevoelens ontwikkelen zich niet alleen via directe of indirecte ervaringen met criminaliteit, maar ze kunnen zich ook ontwikkelen via communicatieprocessen. Met name op dit gebied kan de media invloed uitoefenen. Het meeste onderzoek naar de invloed van media op

onveiligheidsgevoelens concentreert zich op de relatie tussen televisie en onveiligheidsgevoelens, een beperkt aantal onderzoeken gaan in op een mogelijk effect van dagbladen. Er is nog geen onderzoek gedaan naar de invloed van diverse soorten media en verschillende genres binnen televisie, dagbladen, radio, internet, tijdschriften en boeken op onveiligheidsgevoelens.

In dit onderzoek is de vraag in welke mate het gebruik van verschillende soorten media en verschillende genres binnen deze media geassocieerd zijn met gevoelens van onveiligheid en op welke manier dit verklaard kan worden. Om deze vraag zo goed mogelijk te beantwoorden wordt gebruik gemaakt van het Tijdsbestedingsonderzoek (TBO) 2005. Van 2144 respondenten uit het TBO 2005 zijn gedetailleerde gegevens met betrekking tot hun mediagebruik geanalyseerd, in combinatie met gegevens over onveiligheidsgevoelens. Hierbij wordt rekening gehouden met achtergrondgegevens van de respondenten, zoals leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, werkzaamheid en etniciteit.

14 Politie en private aanpak onveiligheid en criminaliteit

Zaal: A008

Coördinator: Wouter Stol

Politie en persoonlijkheid. Een kwantitatief, analyserend onderzoek naar verhoorcompetenties en –management.

Lotte Smets

Filip De Fruyt

Paul Ponsaers

Goed en kwaliteitsvol rechercheren vereist vakkennis waarbij het noodzakelijke bewijsmateriaal wordt verzameld om gerechtelijke autoriteiten de juiste beslissingen te laten nemen (Van Hees, Ponsaers & Vander Beken, 2005). Op een betrouwbare en juiste manier verhoren is hier noodzakelijk. Verhoren is een dynamisch interactieproces met inhoudelijke,

relationele, procedurele, technische en tactische aspecten. Deze aspecten zijn geen automatismen maar vereisen competenties (Bockstaele, De Fruyt & De Greef, 2005). Naar aanleiding van het belang van deze competenties in de politiepraktijk, is de Onderzoeksgroep Sociale veiligheidsanalyse van de UGent, Vakgroep Strafrecht en Criminologie, recentelijk begonnen aan een onderzoek naar verhoorcompetenties. Deze empirische studie onderzoekt de structuur van ondervragerscompetenties, beschrijft de constructie van een schaal voor het beschrijven van verhoorcompetenties en gaat de samenhang met persoonlijkheidstrekken na volgens de 'Five-Factor Theory' van Costa and McCrae.

Dit resulteert in een vijf-dimensionaal model, in casu 'zorgvuldig-vasthoudend', 'beheerst-tolerant', 'dominant-vinnig', 'sensitief-verbaal' en 'welwillend.' De vijf schalen differentiëren tussen verschillende verhoorsituaties zoals het verhoor van verdachten, slachtoffers of getuigen en tussen het verhoren van verschillende verdachten. Dit maakt het mogelijk om een onderscheid te maken tussen algemene en specifieke verhoorcompetenties. Uit de praktijk weten we immers dat voor specifieke verhoren (psychopaten, kinderen) bepaalde competenties een voordeel zijn, terwijl deze voor andere verhoren nadelig kunnen zijn.

De vijf componenten moeten beschouwd worden als dimensies die door onderlinge combinatie de variabiliteit in verhoorcompetenties beschrijven. Verhoorders zijn op deze constructen te taxeren en onderling kwantitatief te vergelijken. De taxonomie kan worden gebruikt als een instrument om de eigenschappen die verhoorders in zich hebben te optimaliseren en om verhoorders attent te maken op hun sterke en mindere competenties.

Veelplegers: lokale aanpak en ontwikkelingen

J. Snippe

M. van Zwieten

B. Bieleman

In opdracht van het WODC heeft onderzoeks- en adviesbureau Intraval onderzoek gedaan naar de lokale aanpak van veelplegers in twaalf pilotgemeenten en de meerwaarde van de Inrichting voor Stelselmatige Daders (ISD) boven de Strafrechtelijke Opvang Verslaafden (SOV). Daarnaast is Intraval momenteel voor de regiegroep Veelplegers bezig met de monitor (zeer actieve) veelplegers en jeugdige meer- en veelplegers in Twente. Voor de gemeente Apeldoorn heeft Intraval geadviseerd bij de aanpak van veelplegers.

Voor justitie is nagegaan welke stappen in het justitieel en nazorgtraject in de pilotgemeenten voor het aanpakken van veelplegers worden gezet. Hierbij gaat het om: opstellen van veelplegerslijsten; voeren van casusoverleggen; aanhouding en in verzekeringstelling van veelplegers; plaatsing van veelplegers in dwang- en drangtrajecten; en het bieden van nazorg. Voor Twente wordt aan de hand van registraties inzicht gegeven in ontwikkelingen in aard en omvang van de door veelplegers gepleegde criminaliteit, hun detentieverleden, achtergronden en contacten met (zorg)instellingen.

Tijdens de presentatie wordt allereerst ingegaan op de beleidstheorie achter de aanpak van veelplegers. Aan de hand van de resultaten van de verschillende onderzoeken en de monitor wordt een beeld gegeven van de lokale aanpak van veelplegers, de meerwaarde van de ISD boven de SOV en de nazorg aan veelplegers. Mede op basis van de gegevens over de veelplegers in Twente kan worden bepaald in hoeverre het beleid met betrekking tot veelplegers in voldoende mate werkt of moet worden bijgesteld.

Nieuwe Toezichthouders in de Publieke Ruimte

Jan Terpstra

Sinds het einde van de jaren tachtig kent Nederland (wat hier wordt genoemd) nieuwe toezichthouders in de publieke ruimte. Zij zijn niet zoals de oude toezichthouders in dienst van de politie, maar werkzaam bij een groot aantal, uiteenlopende publieke en private organisaties. Er valt hierbij te denken aan onder meer stadswachten, buurtconciërges, parkwachters, parkeerbeheerders met ruimere bevoegdheden, private beveiligers in opdracht van gemeenten en private beveiligers van een woonwijk of industrieterrein in opdracht van bewoners of ondernemers. De groei en aanwezigheid van deze nieuwe toezichthouders is van betekenis zowel voor discussies over de aanpak van onveiligheid in de aanpak van de publieke ruimte, als voor de vraag welke ruimte en bevoegdheden zij hebben, nu en mogelijk in de toekomst. Tegelijk roept de groei van dit fenomeen uiteenlopende vragen op.

In deze presentatie wordt allereerst ingegaan wat de achtergronden van dit verschijnsel zijn. Vervolgens worden aan de hand van een typologie de verschillende typen nieuwe toezichthouders die Nederland op dit moment kent, geschetst, evenals de taken die zij hebben en de opdrachtcontext waarbinnen zij werken. Tot slot wordt geprobeerd op basis van bestaand onderzoek een antwoord te geven op de vraag wat de groei en aanwezigheid van deze nieuwe toezichthouders betekenen voor burgers.

Publiek - private samenwerking binnen de forensische accountancy

A. Beukelman

Enige jaren terug waren er hooggespannen verwachtingen van het investeren in financieel-administratieve expertise, met name voor de aanpak van witwassen en vormen van fraude. Publieke opsporingsinstanties zouden gaan samenwerken met private forensische accountants en daarnaast ook zelf forensische accountants aantrekken.

In het kader van het vak Forensische Accountancy hebben de studenten in de Master Forensische Criminologie in Leiden interviews afgenomen met respondenten uit de private en publieke forensische accountancy. Zij hebben onderzocht wat de opvattingen zijn van de respondenten over de samenwerking tussen publieke opsporingsinstanties en private forensische accountants en de wijze waarop dit de praktijk beïnvloedt. Op basis van deze interviews zullen wij trachten een aantal vragen te beantwoorden. In hoeverre komt de samenwerking tussen publieke en private forensische accountancy daadwerkelijk van de grond? Wat is de meerwaarde van de forensische accountancy ten opzicht van klassieke vormen van opsporing in de ervaring van de respondenten? Waar schiet de samenwerking te kort en waaraan wordt dit geweten? En wat zijn de resultaten van het financieel rechercheren en wat betekent dit voor de publieke forensische accountancy?

15 Opsporing en vervolging

Zaal: A014

Coördinator: Christianne de Poot

Cold cases - een hot issue

Ilse van Leiden

De toepassing en opbrengsten van hernieuwd onderzoek naar onopgeloste kapitale delicten

Bij cold cases gaat het om ernstige misdrijven die in het verleden ondanks inspanningen van politie en justitie niet zijn opgelost. Deze misdrijven hebben de samenleving ernstig geschokt en sommige daarvan zijn tot geruchtmakende zaken geworden.

In een landelijke studie is de stand van zaken op het gebied van coldcaseonderzoek in Nederland onder de loep genomen. Daarmee is inzicht gekregen in hoeverre cold cases onder de aandacht van de Nederlandse politie staan, op welke wijze de

politie uitvoering aan hernieuwd onderzoek naar onopgeloste misdrijven geeft en wat deze onderzoeken opleveren. Met een verdieping van tien uitgevoerde coldcaseonderzoeken is een aantal werkbare elementen van coldcaseonderzoek opgetekend. De bevindingen uit het onderzoek zijn ook - in het licht van de actuele aandacht voor professionalisering van de opsporing - breed toepasbaar op het gebied van rechercheren naar ernstige misdrijven. De lessen die uit het onderzoek geleerd kunnen worden, kunnen bijdragen aan een verdere professionalisering van het proces van opsporing waardoor er in de toekomst minder ernstige misdrijven als onopgelost op de plank zouden moeten belanden.

Berichten van verdachten: een analyse van uitingen van verdachten over verantwoordelijkheid, schuld en handhavers.

M.R. Hoekstra

Denkbeelden die fraudeurs hebben over het door hun gepleegde delict dragen er toe bij dat zij in de toekomst dezelfde overtreding al dan niet herhalen (Van den Berg, 2002; Cressey, 1986). Het is daarom relevant kennis te nemen van deze denkbeelden. Nog des te meer, omdat deze denkbeelden tevens worden geschaard bij de dynamische factoren die recidive voorspellen. Het zijn factoren die in principe aan verandering onderhevig zijn en daarom kunnen worden beïnvloed.

In de te presenteren studie staan denkbeelden van FIOD-ECD verdachten centraal. Hierbij worden de reacties van 25 verdachten op beschuldigingen, de zogenaamde accounts, als uitgangspunt genomen. Deze accounts, verzameld uit zes landelijke dagbladen over een periode van 5 jaar, zijn gecategoriseerd naar vijf bekende accountstrategieën, te weten: weigeringen, excuses, referenties, rechtvaardigingen en concessies (Fritsche, 2002). Hierbij wordt een negatieve relatie verondersteld tussen het uiten van accounts waarin schuldbesef en verantwoordelijkheidsgevoel verweven zijn en de kans op een herhaling van de vermeende fraudepraktijken.

Tijdens de presentatie worden de resultaten gepresenteerd en besproken.

Plaats (delict) in opsporing en vervolging

Jasper van der Kemp

In deze lezing wordt de belangrijke positie benadrukt die de locatie van de plaats delict impliciet inneemt in het opsporingsproces. De plaats van de plaats delict krijgt in de opsporing weinig aandacht, tenminste expliciete aandacht. Impliciet speelt de locatie wel degelijk een rol, denk daarbij bijvoorbeeld aan het bepalen van de geografische grenzen van buurtonderzoek of het afzetten van een plaats delict voor forensisch-technisch onderzoek. Die grenzen worden enkel op pragmatische gronden getrokken zonder rekening te houden met het mogelijke gedrag van de dader.

Doordat de betekenis van deze locaties impliciet blijft, is hier vanuit opsporings- en vervolgingsinstanties weinig aandacht voor. In deze lezing wordt het belang van deze locatie geëxpliciteerd en wordt de betekenis hiervan belicht, zowel vanuit het oogpunt van opsporingsinstanties, als vanuit wetenschappelijk perspectief gericht op de ontwikkeling van geografische daderprofilering.

Het belang van wetenschappelijke kennis over het individuele gedrag van daders en de relatie met de omgeving waarin zij misdrijven plegen zal besproken worden vanuit de stelling dat er niet alleen te weinig kennis is, maar de huidige kennis mogelijkvele omissies bevat.

De impact hiervan op ruimtelijk criminologisch onderzoek en de praktijk van opsporing zal worden weergegeven.

Kringen rond de dader. Grootschalig DNA-onderzoek als instrument in de opsporing

C. de Poot

Voor zover bekend is in 1999 voor de eerste keer een grootschalig DNA-onderzoek uitgevoerd in Nederland. In dat jaar besluiten politie en Openbaar Ministerie (OM) in Utrecht om 115 mannen te benaderen met het verzoek om DNA-

materiaal af te staan ten behoeve van de opsporing van een serieverkrachter die al sinds 1995 in en rond de domstad actief is. In de vijf jaren die daarop volgen wordt het instrument in nog dertien andere zaken ingezet.

Het grootschalig DNA-onderzoek als opsporingsinstrument en het wettelijke kader ervoor zijn beide relatief nieuw. In de presentatie op de NVK-marktdag wordt ingegaan op de belangrijkste bevindingen van een recentelijk afgerond onderzoek naar de toepassing van dit opsporingsmiddel en de bruikbaarheid van het wettelijk kader. Voor dit onderzoek, dat is uitgevoerd door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC), zijn, aan de hand van dossierstudie en interviews met leden van opsporingsteams, alle tot nu toe uitgevoerde grootschalige DNA-onderzoeken bestudeerd.

In de presentatie komt aan bod: het soort zaken waarin grootschalig DNA-onderzoek wordt ingezet; de manier waarop de politie komt tot een selectie van personen bij wie zij DNA wil afnemen, het aantal geselecteerde personen dat weigert om DNA-materiaal af te staan en de reactie van de politie op deze 'weigeraars', de resultaten die met grootschalig DNA-onderzoeken worden geboekt; het toezicht op grootschalige DNA-onderzoeken door het CvPG's; en op technische mogelijkheden van DNA-onderzoek die door de wetgever niet zijn voorzien.

16 Preventie van criminaliteit

Zaal: A028

Coördinator: Francien Lankhorst

Cameratoezicht op openbare plaatsen

Saskia Dekkers

In steeds meer gemeenten wordt cameratoezicht ingezet om overlast en criminaliteit terug te dringen en onveiligheidsgevoelens te reduceren. Voelen burgers zich daardoor ook veiliger? En dalen de criminaliteitscijfers ook

daadwerkelijk? Steeds meer gemeenten laten hun cameratoezicht evalueren om antwoord te kunnen geven op deze vraag.

In een meta-analyse die Regioplan in 2006 uitvoerde zijn de evaluaties getoetst aan de Maryland Scientific Methods Scale (MSMS; Farrington et al., 2002). Dit is een vijfpuntsschaal waarmee de methodologische kwaliteit van de interne validiteit van evaluaties te meten is. Op deze schaal is niveau 3 de minimale opzet die nodig is om verantwoorde uitspraken te kunnen doen over de effectiviteit van cameratoezicht. Dit houdt in dat er minimaal een nul- en een éénmeting moet plaatsvinden met een controlegebied. Er zijn weinig evaluaties die aan deze eis voldeden. In slechts enkele gevallen kunnen dus uitspraken worden gedaan over de effectiviteit. Voor veel beleidsmaatregelen blijkt de MSMS hoge eisen te stellen. Het is vaak lastig een vergelijkbare controlegebied aan te wijzen en om te controleren voor interveniërende variabelen.

Een andere benadering voor het evalueren van cameratoezicht is realistic evaluation (Pawson en Tilley, 1997). Met deze invalshoek kan inzichtelijk worden gemaakt welke beleidsmaatregelen werken onder welke omstandigheden en op welke wijze. Realistic evaluation gaat veel meer dan de MSMS uit van de sociale en beleidsmatige context waarin maatregelen geëvalueerd moeten worden. Uitgaande van deze benadering leveren de evaluaties waardevolle informatie op over de werking van cameratoezicht.

Sociale veiligheid verhogen door placebobeleid: verkenning van een nieuw paradigma

Ben Rovers

In tegenstelling tot de natuurwetenschappen zijn de sociale wetenschappen er tot op heden nauwelijks in geslaagd 'harde wetmatigheden' vast te stellen in de sociale werkelijkheid. Een mogelijke uitzondering op deze regel vormt de wetmatigheid die bekend staat als het Thomas theorema. In een artikel over de aanpak van gedragsproblemen bij kinderen, formuleerde de Amerikaanse socioloog William Thomas zijn theorema als

volgt: als mensen situaties als werkelijk definiëren, zullen die situaties werkelijke gevolgen hebben (Thomas, 1928). Dit principe ligt bijvoorbeeld ten grondslag aan het pygmalion-effect, oftewel de zelfvervullende voorspelling: wat je denkt (of wat anderen denken) zal (je) ook gebeuren. In medisch onderzoek vinden we dit theorema terug in de werking van placebo's; de overtuiging of verwachting van de patiënt dat hij genezen zal, zet het door Thomas geschetste principe in werking.

Het placeboprincipe, zoals we Thomas' theorema hierna zullen aanduiden, is op tal van terreinen van het sociale leven aangetoond en mag als zodanig worden beschouwd als een interessant en zeer relevant principe dat mogelijk ook toegepast kan worden in het veiligheidsveld. Er zijn tenminste drie belangrijke redenen te noemen waarom een verkenning naar de toepassing van dit principe in het veiligheidsveld voor beleidsmakers interessant kan zijn:

1. de werkzame stof - het placeboprincipe- is in uiteenlopende contexten vastgesteld en kan worden omschreven als substantieel; we hebben dus te maken met een principe 'dat er toe doet';
2. voortbouwend hierop: het beïnvloeden van 'werkelijke situaties' blijkt in de praktijk vaak lastig; de effecten van dergelijke interventies zijn vaak beperkt en/of tijdelijk (bijv. het reïntegreren van ex-gedetineerden door middel van woning, werk en sociaal netwerk). Toepassing van het (empirisch gefundeerde) placeboprincipe zou in dergelijke situaties wel eens meer zoden aan de dijk kunnen zetten;
3. de toepassing van het placeboprincipe is in potentie zeer kosteneffectief: het beïnvloeden van verwachtingen en overtuigingen kost minder geld dan het beïnvloeden van 'werkelijke situaties'.

In mijn bijdrage zal ik het 'placeboprincipe' aan een nadere analyse onderwerpen, waarbij de focus ligt op de toepassingsmogelijkheden voor het veiligheidsbeleid.

Woninginbraken: diefstalpraktijk en preventiebeleid

Isabel Verwee

Deze lezing vloeit voort uit een onderzoek dat gevoerd werd door de Onderzoeksgroep Sociale Veiligheidsanalyse in opdracht van de FOD Binnenlandse Zaken in België. Het onderzoek kwam tot stand naar aanleiding van de vaststelling dat de “Kadernota Integrale Veiligheid” en analyses van de federale politie wijzen op een ernstige problematiek van eigendomsmisdrijven in het algemeen en woninginbraken in het bijzonder.

Ondanks de lage ophelderingsgraad en het hoge sepot wijzen politieel geregistreerde cijfers nog steeds op een stijging van het aantal woninginbraken. Niettegenstaande de verschillende initiatieven die reeds genomen werden met betrekking tot de preventie van woningdiefstal, blijft de vraag naar toenemende preventieprojecten en -maatregelen groot. Binnen dit kader was het interessant een onderzoek op te starten waarin de daders van een woninginbraak worden bevraagd, met als doel inzicht te krijgen in de actuele diefstalpraktijk, met als doel het huidige preventiebeleid hieraan te toetsen en eventueel bij te stellen.

In dit onderzoek concentreerden we ons op het misdrijf 'woninginbraken' en wensten we de theoretische assumpties, geformuleerd in de literatuurstudie, die aan de basis liggen van de preventiestrategieën aangaande dit misdrijf te valideren en te concretiseren op basis van de representaties van daders. Het doel van het onderzoek bestond er met andere woorden in het perspectief van de dader te introduceren in het preventiedebat en op basis daarvan aanbevelingen te formuleren naar het preventiebeleid toe.

Criminologische reflectie bij het ontwerp van een geïntegreerde opleiding ter voorbereiding op een toezichthoudende veiligheidsfunctie...

Evelien De Pauw

De zorg voor maatschappelijke veiligheid is het laatste decennium verschoven van een nagenoeg exclusieve

politietak naar een gedeelde verantwoordelijkheid van verschillende partners. Deze responsabilisering heeft er voor gezorgd dat een deel van de publieke ruimte momenteel wordt overgelaten aan de private sector en steeds meer (nieuwe) publieke veiligheidsberoepen op het terrein verschijnen. Deze wildgroei en het daarmee gepaard gaande streven naar meer coherentie en uniformiteit in veiligheids- en preventieberoepen resulteerde in het onderzoek, integratie en standaardisatie van de opleidingen die voorbereiden op zowel publieke als private veiligheidsberoepen, dat we momenteel uitvoeren in opdracht van de FOD Binnenlandse Zaken.

Alvorens tot een opleidingsprogramma te komen, dient men te reflecteren over criminologische relevantie van een veiligheidsopleiding. De maatschappij evolueert meer en meer naar veiligheidsamenleving, wat toch enkele risico's met zich meebrengt. We zien een toename aan controle en repressie - ook nieuwe toezichthouders worden hier ingeschakeld, terwijl men in se een preventieve taak heeft - en er ontstaat een kloof tussen 'de rijk en the poor' wat leidt tot stigmatisering en marginalisering.

In de creatie van een nieuwe opleiding, schuilt het gevaar dat er deels wordt meegewerkt aan de hier geschetste evoluties. Daarom is het belangrijk de opleiding te kaderen in een bredere maatschappelijke context. Omwille van haar kenmerken van integraliteit en contextualisering kan de preventiepiramide dienen als oriëntatiekader, waarbij de focus wordt gelegd, zowel op het curatieve niveau - ageren op specifieke situaties - als op de brede maatschappelijke context - kennis van de buurt en de algemene aspecten van de samenleving.

Derde blok sessies

17 Veiligheid, criminaliteit en technologie

- Een proef met cameratoezicht in Leeuwarden
- Electronisch toezicht door middel van stemverificatie
- De theorie van de technologische gedragsregulering: implicaties voor handhaving
- Sociale netwerkanalyse: Nieuwe rechetechniek binnen de opsporing

18 Jeugd en criminaliteit II

- Laat-moderne evoluties in jeugddelinquent gedrag van 1980 tot 2005 in België: een kwalitatieve studie.
- Ontwikkeling van delinquent gedrag bij adolescenten en paden van sociaal-emotionele ontwikkeling: een longitudinale studie.
- De invloed van sociale bindingen en zelfcontrole op spijbelen
- Voorlopig gehechte jongeren in Rotterdam getypeerd

19 Ontwikkeling en verloop van criminele carrières II

- Ontwikkelingspaden en delictpatronen over de levensloop
- De ontwikkeling van delinquent gedrag bij risicojongeren: verloop, predictoren en delicttypen binnen de verschillende ontwikkelingstrajecten
- Criminele carrières van veroordeelden en hun huwelijkspartners
- Vrouwelijke zedendelinquenten: dader-, slachtoffer- en delictkenmerken en recidive

20 Organisatiecriminaliteit en witteboordencriminaliteit

- Naming and Shaming
- Implementatiestrategieën voor de deontologische code van de politiediensten: een 'toolbox' voor een modern integriteitsbeleid
- Integriteit in Veiligheid
- Malafide activiteiten in de vastgoedsector: een exploratief onderzoek naar aard, actoren en aanpak

21 Forensisch onderzoek

- De verkeerde toga: dominee Bayes hoort niet thuis in de rechtzaal
- Moord-Zelfdoding in Nederland: een epidemiologisch overzicht
- Een serie ernstige zedendelicten en dierenmishandelingen in Twente
- De relatie tussen psychotische stoornissen en delictgedrag

22 Theoretische bespiegelingen

- Verklaringen van radicalisering onder moslims in Nederland: een eerste indruk en een theoretisch kader
- Fietsdiefstal en criminologische theorie
- Terrorisme; Morele paniek of deëscalatie
- Dansen op de vulkaan. Over geweld in films en games.

23 Meten van criminaliteit, aanpak en beleid

- Orgaanhandel en orgaantoerisme in Nederland. Een multidisciplinaire benadering
- Coffeeshopbeleid in grensgemeenten
- De psychometrische kwaliteiten van de Recidive Inschattingsschalen (RISc)
- Transportcriminaliteit: aanpakken en wegwezen

24 Overlast, polderwiet, kraken en voetbal

- Overlast in de publieke ruimte
- Polderwiet
- Kraken en criminaliteit
- Corruptie in het Nederlandse voetbal

17 Veiligheid, criminaliteit en technologie

Zaal: A002

Coördinator: Wouter Stol

Een proef met cameratoezicht in Leeuwarden

Joyce Kerstens

Wouter Stol

Twee ernstige gewelddelicten met dodelijke afloop in de binnenstad van Leeuwarden vormden het vertrekpunt van een politieke en maatschappelijke discussie over de inzet van cameratoezicht. Deze discussie resulteerde in een gemeentelijk besluit om bij wijze van proef gedurende een jaar camera's te installeren op plaatsen waar naar verhouding het meest frequent incidenten voorkomen. Tevens is een pakket aan preventieve maatregelen afgekondigd waaronder extra politie-surveillance, preventieve fouilleeracties en aanpassing van de horecasluitingstijden. De gemeente heeft aan het Lectoraat Integrale Veiligheid van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden de opdracht verstrekt om het gehele pakket aan maatregelen tegen uitgaansgeweld te evalueren. Afhankelijk van de uitkomsten van deze proces- en effectevaluatie neemt de gemeente een besluit om de inzet van camera's al dan niet te continueren.

Het onderzoek is in januari 2006 gestart en in april 2007 afgerond. Tijdens de sessie worden de resultaten van de evaluatie geëxpliciteerd. Kennis over de effectiviteit van maatregelen is immers een voorwaarde voor effectief veiligheidsbeleid. Door het instrument cameratoezicht goed te doorgronden, kan het beter worden ingezet - hetgeen ook inhoudt dat het in bepaalde gevallen achterwege kan worden gelaten. De effecten van cameratoezicht worden beschreven vanuit de beoogde doelen: 1) het verminderen van geweld in de binnenstad tijdens uitgaansuren 2) het verminderen van onveiligheidsgevoelens onder bewoners, bezoekers en werknemers in de binnenstad. Daarnaast krijgt het verloop van

het proces aandacht. Specifiek wordt ingegaan op de onderlinge samenwerking en afstemming tussen gemeente, politie en horeca en op de politieke besluitvorming inzake de mogelijke continuering van cameratoezicht op basis van de onderzoeksresultaten.

Electronisch toezicht door middel van stemverificatie

B. Bieleman

R. van der Stoep

M. van Zwieten

J. Nijboer

H.K. Elzinga

In opdracht van de Reclassering Nederland, regio Noord-Nederland is door onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAl en de vakgroep Strafrecht en Criminologie van de Rijksuniversiteit Groningen het gebruik van elektronisch toezicht door middel van stemverificatie onderzocht. Hierbij gaat het zowel om juridische, organisatorische en beleidsvragen als om technische vragen.

Het principe van toezicht door stemverificatie is onderzocht door een experiment uit te voeren, waarbij vrijwillige proefpersonen gedurende enkele weken onder deze vorm van toezicht hebben gestaan. De proefpersonen hebben diverse manieren uitgeprobeerd om de robuustheid van het systeem te toetsen. Van hun contacten met de computer hebben ze verslag gedaan in logboeken. Aan de hand van deze logboeken en de registraties van de computer zijn de contacten geanalyseerd. Daarnaast hebben na afloop van het experiment gesprekken plaatsgevonden met alle betrokkenen, zowel met de proefpersonen als met hun begeleiders van de reclassering, over hun ervaringen met het toezicht door stemverificatie.

Het experiment heeft inzicht gegeven in de juridische mogelijkheden, het functioneren van de techniek, de mate waarin deelnemers in hun vrijheid worden belemmerd en de voorwaarden, mogelijkheden en beperkingen van het gebruik van elektronisch toezicht door stemverificatie. In de presentatie

wordt nader ingegaan op de opzet en de resultaten van het onderzoek.

De theorie van de technologische gedragsregulering: implicaties voor handhaving

W. Stol

De essentie van rechtshandhaving is gedragsregulering. Technologie heeft ook een sterk gedragsregulerend effect: zij reguleert, aldus de theorie van de technologische gedragsregulering, allereerst het gedrag van de mensen die haar feitelijk gebruiken. De overheid zet technologie in voor rechtshandhaving, d.w.z. voor het reguleren van gedrag van anderen. Die ambitie (gedrag van burgers reguleren) staat op gespannen voet met wat de theorie van de technologische gedragsregulering voorspelt, namelijk: regulering van gedrag van de overheidsdienaren die die technologie gebruiken. In deze bijdrage komen aan de orde: de grondslagen onder de theorie van de technologische gedragsregulering en de implicaties van de theorie voor handhavingsbeleid.

Sociale netwerkanalyse: Nieuwe rechetechiek binnen de opsporing

Renée van der Hulst

Het belang van sociale relaties en sociale netwerken binnen de georganiseerde misdaad en terroristische netwerken is inmiddels een onderkend fenomeen. Door onderlinge contacten en het uitwisselen van informatie, goederen, diensten en geldstromen weten criminelen en terroristen zich te mobiliseren en vormen als zodanig een sociaal web waarbinnen illegale activiteiten kunnen worden georganiseerd, gepland en uitgevoerd. Bepaalde personen fungeren daarbij als belangrijke sleutelfiguren (leiders, brokers, facilitators) en zij nemen vaak ook centrale, structurele posities in binnen het netwerk (bijvoorbeeld belangrijke knooppunten). Behalve de individuele posities is de sociale structuur van het netwerk als geheel op een specifieke wijze georganiseerd. Voor de opsporingsdiensten is deze kennis van belang bij het

identificeren van belangrijke targets en de rollen die bepaalde individuen binnen een netwerk vervullen, maar ook voor het identificeren van bepaalde kwetsbaarheden in het functioneren van deze sociale structuren. In dit paper wordt een aantal technieken besproken uit de Sociale Netwerk Analyse (SNA) die kunnen bijdragen aan de opsporing en dit wordt toegelicht aan de hand van casus materiaal.

18 Jeugd en criminaliteit II

Zaal: B025

Coördinator: Frank Weerman

Laat-moderne evoluties in jeugddelinquent gedrag van 1980 tot 2005 in België: een kwalitatieve studie.

Stefanie Van der Burght

Met betrekking tot jeugddelinquent gedrag is de laatste jaren in België heel wat te doen geweest. Tal van actoren op het terrein wijzen op evoluties omtrent een toename van geweldsdelicten, over problematisch of anti-sociaal gedrag van jongeren en over allerlei vormen van kleine straatcriminaliteit en overlast. Binnen de media en het beleid is de jongerencriminaliteit een 'hot item' geworden.

Het jeugdcriminologisch onderzoek in België heeft zich de afgelopen decennia nochtans, raar genoeg, enkel gericht op de maatschappelijke reactie en op nieuwe afhandelingsvormen met betrekking tot jeugddelinquent gedrag. Er is geen wetenschappelijk onderzoek dat vanuit een lange termijn perspectief de evoluties zowel kwantitatief als kwalitatief analyseert en dit binnen een Europees perspectief plaatst. Met dit project, dat deel uitmaakt van het programma "Samenleving en Toekomst en gefinancierd wordt door het POD Wetenschapsbeleid van de Belgische Federale Overheid, trachten we hieraan tegemoet te komen. Hoe is het jeugddelinquent gedrag de afgelopen 25 jaar geëvolueerd en veranderd? Na een omstandige uiteenzetting van het projectopzet, wordt een inzicht gegeven vanuit het eerste

onderzoeksjaar. Op basis van een analyserende studie van de Europese en Belgische wetenschappelijke literatuur betreffende kwantitatief cijfermateriaal, wordt een vergelijkend inzicht geboden in trends in jeugddelinquentie. Nadien wordt de methodiek van het tweede onderzoeksjaar toegelicht. Het betreft hier een kwalitatieve studie van parketdossiers van problematisch of delinquent gedrag van minderjarigen en hun contextuele gegevens. Met dit onderzoek hopen we niet alleen een meer gefundeerde kijk te geven op de problematiek van de jeugddelinquentie in het algemeen, maar tevens de feiten in een juist perspectief te plaatsen.

Ontwikkeling van delinquent gedrag bij adolescenten en paden van sociaal-emotionele ontwikkeling: een longitudinale studie.

M. Ezinga

F. Weerman

C. Bijleveld

P. Westenberg

In deze bijdrage zullen de resultaten worden gepresenteerd van het deelonderzoek "Sociaal-emotionele ontwikkeling in relatie tot de ontwikkeling van delinquent gedrag bij adolescenten". Dit project is onderdeel van het "NSCR-schoolproject", gestart in 2001. Binnen het schoolproject hebben ongeveer 2000 leerlingen uit Den Haag en omgeving een survey ingevuld die onder andere betrekking had op regelovertredend gedrag en delinquent gedrag binnen en buiten school. Ten aanzien van de sociaal-emotionele ontwikkeling hebben ongeveer 800 leerlingen daarvan ook de ZALC (ZinnenAanvulLijst Curium) ingevuld. De sample die zowel in 2002 als in 2004 beide vragenlijsten had ingevuld besloeg meer dan 500 leerlingen.

De theorie van sociaal-emotionele ontwikkeling is een stadiatheorie (Loevinger, 1976; Westenberg e.a., 2000). Elk stadium beslaat een niveau van psychosociale volwassenheid. Leerlingen die zich ontwikkelen, (kunnen) veranderen van stadium. Op basis van die mogelijke verandering wordt in deze

presentatie belicht in hoeverre diverse paden van ontwikkeling samenhangen met probleemgedrag. Er worden vijf paden onderscheiden: normatieve ontwikkeling (correct verloop volgens de theorie); stagnerende ontwikkeling (geen verandering in stadium); een achterblijvende ontwikkeling (wel ontwikkelen maar niet op normatief niveau); een voorlopende ontwikkeling (verder dan normatief niveau ontwikkelen); een negatieve (regressie) ontwikkeling van sociaal-emotionele ontwikkeling (dalen in ontwikkeling naar eerdere stadia). Na de resultatenbespreking wordt kort uiteengezet wat deze resultaten betekenen.

De invloed van sociale bindingen en zelfcontrole op spijbelen

René Veenstra

Frank Tinga

Siegwart Lindenberg

Deze studie naar spijbelen is gebaseerd op een grote steekproef van meer dan tweeduizend jongeren, waarbij informatie werd gebruikt voor en na de overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs (gemiddelde leeftijd op T1 was 11 jaar en op T2 13-14 jaar). Doel was om meer inzicht te bieden in de mate waarin spijbelen op betrekkelijk jonge leeftijd voorkomt en na te gaan in hoeverre dit risicogedrag voorspeld kan worden door sociale bindingen (Hirschi, 1969) en zelfcontrole (Gottfredson, & Hirschi, 1990). Aan het einde van het basisonderwijs werd bij 13 procent van de kinderen gerapporteerd dat zij wel eens spijbelden. Twee jaar later werd bij 19 procent van de deelnemers spijbelen gerapporteerd. Met multinomiale logistische regressie hebben we gelijktijdig de invloed van de verschillende uit de controlebenadering afgeleide voorspellers onderzocht. De belangrijkste bevinding is dat zelfcontrole, wanneer het tegelijk met diverse bindingselementen in het model wordt opgenomen, geen voorspellende invloed heeft op al dan niet spijbelen. De twee in het model opgenomen bindingselementen, attachment (affectie van ouders en

leerkrachten) en belief (morele binding aan regels), hebben wel een effect op spijbelen. Deelnemers met zwakkere bindingen aan de samenleving (minder affectie van ouders en leerkrachten en minder morele binding) behoorden volgens verwachting vaker tot de jongeren die spijbelen. Kinderen die tot de preadolescentie bij beide ouders hadden gewoond, die ouders met een hogere SES hadden en wiens ouders minder externaliserend probleemgedrag vertoonden, maakten relatief vaker deel uit van de groep niet-spijbelers. Kinderen met een nadelige sociale achtergrond behoren dus bovengemiddeld vaak tot de groep met absenties.

Voorlopig gehechte jongeren in Rotterdam getypeerd

Agnes Cornelissens

Jolanda Jakobs

Het vermoeden dat jongeren die in voorlopige hechtenis komen, tot een ernstige groep jeugddelinquenten behoren, is de aanleiding geweest om in 2006 een onderzoek te starten. Het onderzoek beoogt inzicht te verkrijgen in kenmerken van deze jongeren en in het traject dat de jongeren na de voorlopige hechtenis doorlopen.

De onderzoeksgroep bestaat uit alle jongeren die in de eerste helft van 2004 in het arrondissement Rotterdam voorlopig gehecht zijn geweest. Het gaat om 217 jongeren, 12 procent van alle minderjarige verdachten van een misdrijf in het arrondissement. Het overgrote deel van de jongeren blijkt op te groeien in een risicovolle situatie, zowel op opvoedkundig als individueel niveau. Ook de schoolcarrière is zeer problematisch. Er zijn veel schoolwisselingen en sommige leerplichtige leerlingen volgen helemaal geen onderwijs. Het criminaliteitspatroon toont aan dat de jongeren behoren tot de zwaardere categorie jeugddelinquenten. Ze zijn op relatief jonge leeftijd al crimineel actief, plegen zwaardere strafbare feiten en bijna de helft verdient het predicaat 'jeugdige veelpleger'.

Naast de politie, justitie, onderwijsinstellingen en leerplicht heeft ook jeugdzorg veel bemoeienis met de jongeren. Vrijwel

alle jongeren zijn bekend bij een jeugdzorginstantie wegens een reclasserings- en/of beschermingscontact. Daarentegen is er weinig vrijwillige psychosociale hulpverlening en gezinsbegeleiding. Ondanks de inspanningen van deze instanties is er sinds 2004 bij weinig jongeren verbetering zichtbaar in hun persoonlijke situatie en maatschappelijke positie.

Voor de aanpak van deze jongeren wordt geadviseerd om vanaf de eerste dag van de voorlopige hechtenis een casemanager aan te stellen, die verantwoordelijk is voor het inrichten en organiseren van een specifiek nazorgtraject, waarin letterlijk en figuurlijk geen gaten meer vallen.

19 Ontwikkeling en verloop van criminele carrières II

Zaal: B031

Coördinator: Arjan Blokland

Ontwikkelingspaden en delictspatronen over de levensloop

Arjan Blokland

Brian Francis

Paul Nieuwbeerta

Keith Soothill

Het huidige onderzoek naar criminele carrières concentreert zich vooral op ontwikkelingen in de frequentie van crimineel gedrag en minder op (ontwikkelingen in) de aard hier van.

Toch kunnen op basis van huidige

ontwikkelingscriminologische theorieën hypothesen worden afgeleid aangaande de samenstelling van criminele carrières en ontwikkelingen in delictspatronen over de tijd. Zo voorspelt Moffitt's taxonomie dat persistente daders gewelddadiger zijn dan adolescentie gelimiteerde daders, terwijl die laatste zich weer vooral schuldig zouden maken aan eenvoudige diefstallen en vandalisme. Om deze en andere hypothesen te kunnen toetsen wordt gebruikt gemaakt van gegevens over de

criminele carrières tussen het 12de en 72ste levensjaar van een cohort Nederlandse veroordeelden zoals die binnen de Criminele Carrière en Levensloop Studie (CCLS) zijn verzameld.

Ontwikkelingen in delictspatronen worden in kaart gebracht door het uitvoeren van een latente klasse analyse op alle geobserveerde delictscombinaties in de opeenvolgende 5-jaarsperioden binnen het totale verloop van de criminele carrière.

De ontwikkeling van delinquent gedrag bij risicojongeren: verloop, predictoren en delicttypen binnen de verschillende ontwikkelingstrajecten

Victor van der Geest

Arjan Blokland

Catrien Bijleveld

Van 12 tot 32 jaar werd de ontwikkeling van delinquent gedrag van 270 in JJI Harreveld behandelde jongens geanalyseerd. Met behulp van 'group based modeling' (Nagin, 2005) kon een verdeling in homogene groepen worden gemaakt naar vijf verschillende ontwikkelingen. Vervolgens werd OVERALS toegepast om de verschillende groepen te typeren op basis van persoonlijkheids- en achtergrondkenmerken. Hierbij werd naar kenmerken gekeken waarvan kon worden aangenomen dat deze na het twaalfde jaar tot aan intake niet waren veranderd. Daarnaast werden de typen delicten vergeleken tussen de verschillende groepen. Tot slot werd teruggekeken op verschillende behandelkenmerken om te zien in hoeverre de verschillende groepen ook door behandelaars werden onderscheiden.

Criminele carrières van veroordeelden en hun huwelijkspartners

Marieke van Schellen

Paul Nieuwbeerta

Anne Rigt Poortman

Binnen de ontwikkelings- en levensloopcriminologie wordt trouwen als een belangrijke levensloopgebeurtenis gezien, die ervoor kan zorgen dat een schijnbaar onvermijdelijke criminele carrière toch wordt afgebroken. De veronderstelling die hier veelal aan ten grondslag ligt, is dat het huwelijk criminele activiteiten doet verminderen vanwege de sociale binding die erdoor ontstaat. Hoewel dit idee een prominente plaats inneemt in de criminologische literatuur, gaat het voorbij aan het feit dat de mogelijke positieve effecten van het huwelijk sterk afhangen van de persoon met wie er getrouwd wordt en in hoeverre deze zich eveneens op het criminele pad begeeft. In tegenstelling tot eerdere studies zal dit onderzoek zich niet alleen richten op de ontwikkeling van individuele criminele carrières, maar ook op die van de huwelijkspartners. Om het onderzoek uit te voeren zal gebruik worden gemaakt van gegevens uit de Criminele Carrière en Levensloop Studie (CCLS) van het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving. In het kader van deze studie zijn voor meer dan 5000 veroordeelde personen de complete criminele carrières in kaart gebracht over een periode van 60 jaar. Bovendien bevat de CCLS informatie over verschillende levensloopgebeurtenissen, zoals trouwen, scheiden en kinderen krijgen. Voor dit onderzoek wordt de CCLS uitgebreid met gegevens over de criminele carrières en levenslopen van de huwelijkspartners van al deze veroordeelden. De resultaten van de eerste beschrijvende analyses zullen worden besproken.

Vrouwelijke zedendelinquenten: dader-, slachtoffer- en delictkenmerken en recidive

M. Wijkman

C. Bijleveld

Vrouwen die zedendelicten plegen worden vaak in criminologisch onderzoek overgeslagen omdat we onder meer hun rol in het misbruik onderschatten en het waarschijnlijk om een kwantitatief kleine groep gaat als we die vergelijken met de groep mannelijke zedendelinquenten.

In dit onderzoek worden alle zaken van vrouwelijke zedendelinquenten besproken die in de periode 1994-2005 door het OM zijn behandeld.

We bespreken de kenmerken van de totale groep, van hun families, relaties en sociaal economische status. Ook wordt er ingegaan op de zedendelicten die door de vrouwen zijn gepleegd en welke overeenkomsten er te vinden zijn in de groep en of er een typologie gevonden aanwezig is die aansluit bij eerder ontwikkelde typologieën.

Tenslotte wordt gekeken of, en in welke mate de vrouwen recidiveren naar een (zedendelict) en wordt het hele verloop van hun criminele carrière besproken.

20 Organisatiecriminaliteit en witteboordencriminaliteit

Zaal: A008

Coördinator: Wim Huisman

“Onverbiddelijk en onverschrokken”: het openbaarheidsbeleid van de Autoriteit Financiële Markten

J. van Erp

Vrijwel alle inspecties in Nederland experimenteren met “naming and shaming”: het openbaar maken van namen van overtredende bedrijven. Ook in het buitenland, bijvoorbeeld Groot Brittannië en Denemarken, zien we toezichthouders die actief bedrijven aan de schandpaal nagelen. Bovendien eisen

Europese verdragen en regelgeving steeds vaker dat toezichtsinformatie openbaar wordt gemaakt. Hoewel het instrument van openbaarmaking aan populariteit wint, is er op dit terrein nog nauwelijks (sociaal-wetenschappelijk) onderzoek gedaan. Rond het thema openbaarmaking zijn er echter twee in het oog springende thema's die om onderzoek vragen. In de eerste plaats de vraag naar de *effecten* van openbaarmaking, en de mogelijk ongewenste neveneffecten. De gedachte achter openbaarmaking van toezichtsinformatie is meestal dat het informeren van consumenten over overtredende bedrijven, ertoe zal leiden dat overtreders worden gemeden. Handhaving verloopt op die manier niet alleen via wettelijke sancties, maar ook via de markt. Op grond van theorieën over informatieverwerking, maar ook het werk van Braithwaite over reïntegratieve shaming, kunnen we vraagtekens te stellen bij deze redenering. Een tweede thema is dat van de *procedurele rechtvaardigheid* bij de openbaarmaking van toezichtsinformatie. De gehanteerde procedure, maar ook de inhoud en stijl van de berichtgeving bepalen mede of de openbaarmaking als rechtvaardig wordt ervaren en bijdraagt aan de legitimiteit van de handhaver. De twee thema's hangen overigens nauw samen: verschillende auteurs hebben gewezen op de invloed van procedurele rechtvaardigheid op de effectiviteit van de handhaving (Tyler, Wenzel, Braithwaite).

Dit paper, onderdeel van een langer lopend onderzoek naar naming and shaming, geeft een eerste aanzet voor de beantwoording van deze vragen aan de hand van het openbaarheidsbeleid van de Autoriteit Financiële Markten. De AFM heeft de bevoegdheid openbare waarschuwingen uit te vaardigen en boetes en dwangsommen openbaar te maken. In de eerste plaats zal een reconstructie plaatsvinden van de programmatheorie (Pawson, 2002)) van het openbaarheidsbeleid in de financiële sector. Deze theorie zal worden getoetst aan de hand van de waarschuwingen en dwangsommen die de AFM in 2007 tot dusver openbaar heeft gemaakt. Het zal duidelijk worden dat het publicatiebeleid van

de AFM, conform haar eigen ambities, weliswaar “onverbiddeijk en onverschrokken” is, maar dat dit beleid niet noodzakelijkerwijs effectief en rechtvaardig is.

Implementatiestrategieën voor de deontologische code van de politiediensten: een 'toolbox' voor een modern integriteitsbeleid

Evi Devis

Jeroen Maesschalck

Frank Hutsebaut

De deontologische code van de Belgische geïntegreerde politie, het resultaat van een jarenlang ontwikkelingsproces, vormt sinds 30 mei 2006 een feit. Deontologische codes vormen wellicht het bekendste instrument van een integriteitsbeleid en kunnen een cruciale rol spelen in het bevorderen van integriteit en het voorkomen van integriteitsschendingen. Een deontologische code vormt echter maar slechts één onderdeel van een integriteitsbeleid en zonder koppeling aan andere instrumenten of afstemming op het globale organisatiebeleid heeft ze weinig waarde. Om de deontologische principes werkelijk te laten doordringen in het dagelijks management en op de werkvloer, moet een geïntegreerd pakket worden samengesteld, bestaande uit op elkaar afgestemde stimulerende en controlerende instrumenten. Dit onderzoek beoogt het opstellen van een dergelijke 'toolbox' op maat van de Belgische politie.

Daar het onderzoek zich in de beginfase bevindt, zal de paper zich focussen op de eerste fase van de studie: de opmaak van een inventaris betreffende de bestaande integriteitsinitiatieven in de Belgische federale en lokale politie-eenheden en een kritische analyse ervan. Op een paar uitzonderingen na, tonen de eerste resultaten dat er in het merendeel van de eenheden geen sprake is van een contextspecifiek, samenhangend, geïntegreerd en continu beleid, dat diep geworteld is in de organisatiestructuur en -cultuur. Meerdere onderzochte korpsen voldoen eveneens niet aan de voorwaarden voor een effectief integriteitsbeleid. Hoewel in verscheidene korpsen

reeds heel wat positieve acties verricht zijn, moeten nog heel wat initiatieven ondernomen worden, wil men in elke eenheid evolueren richting een effectief integriteitsbeleid, dat integriteit optimaal kan bevorderen en integriteitsschendingen kan voorkomen!

Integriteit in Veiligheid

Kim Loyens

Jeroen Maesschalck

Binnen de veiligheidssector is er een toenemende privatiseringstendens. De verhoogde vermenging van private en publieke handhaving van veiligheidsproblemen is een internationale trend die geleid heeft tot het belangrijke politionele 'kerntakendebat'. Men stelt zich vooral de vraag naar wat nu precies 'echte' publieke politietaken (zouden moeten) zijn (Cools & Verbeiren, 2004). Een belangrijk argument in deze discussie is de veronderstelling dat er inzake integriteit duidelijke verschillen zouden bestaan tussen de private en publieke beveiligingssector. Integriteit is van belang, aangezien beide beroepsgroepen over bepaalde dwangmiddelen beschikken die raken aan grondrechten van burgers. Ondanks regulering blijven individuele agenten toch over een zekere discretionaire beslissingsruimte (Lipsky, 1980) beschikken die in een rechtstaat op een integere manier moet worden aangewend. Er wordt echter relatief weinig onderzoek naar verricht. Het internationaal onderzoek naar politionele integriteit is de jongste jaren wel tot bloei gekomen (Klockars et al., 2004; Huberts, 2003), maar de experts zijn het erover eens dat er nog veel werk aan de winkel is (Forst, 2000). In de private beveiligingssector is er tot nu toe nauwelijks onderzoek verricht naar integriteit. Toch is er zeer recent ook aandacht voor onethisch gedrag, risicoprofielen en discretie van individuele beveiligingsagenten (Prenzler, 2006; Singh & Kempa, 2006). De doelstelling van deze paper is tweeledig. Ten eerste trachten we (in het licht van het kerntakendebat) via een grondige literatuurstudie een beeld te geven van de bestaande academische inzichten inzake integriteit binnen de

private beveiligingssector en ten tweede zullen we via expertinterviews een overzicht geven van de voornaamste initiatieven binnen deze sector in Vlaanderen.

Malafide activiteiten in de vastgoedsector: een exploratief onderzoek naar aard, actoren en aanpak

E. de Vries Robbé

De vastgoedsector is vanwege zijn ondoorzichtige structuur bij uitstek geschikt om in korte tijd met behulp van malafide activiteiten grote winsten te behalen. Dit geldt zowel voor de malafide exploitatie van panden als voor de malafide speculatie met panden. De aanpak concentreert zich tot op heden vooral op het beperken van overlast. Van dubieuze vastgoedtransacties heeft op het eerste gezicht niemand last. Bovendien blijven deze veel beter verborgen en ontbreekt het bij politie en justitie veelal aan de expertise om dit soort transacties op te sporen.

Het onderzoek is gebaseerd op interviews met betrokkenen bij de aanpak en experts uit het veld, expertmeetings en een analyse van gegevens van het Kadaster. Het concentreert zich op de G4 en toont duidelijke verschillen en overeenkomsten tussen de steden. Deze zijn het gevolg zijn van verschillen op de woningmarkt. Belangrijk bij onderlinge prijsafspraken op executieveilingen, intimidatie van huurders of (ver)kopers, witwaspraktijken en de inzet van stromannen is ook de rol die de verschillende actoren uit de formele economie spelen. Makelaars, notarissen, banken, huurders en verhuurders, kopers en verkopers, handelaren en woningcorporaties; alle belangrijke spelers op de vastgoedmarkt komen aan bod in het onderzoek. Wat opvalt is dat er een breed spectrum aan criminele praktijken is waar te nemen dat varieert van commune delicten tot organisatiecriminaliteit en witteboordencriminaliteit.

Het gebrek aan toezicht blijkt voor zowel eerbare als minder eerbare lieden een grote aantrekkingskracht uit te oefenen zich in te laten met ongeoorloofde praktijken. Het onderzoek

beoogt bij te dragen aan een transparantere sector, helder toezicht en een verbeterde aanpak.

21 Forensisch onderzoek

Zaal: B013

Coördinator: Ton Broeders

De verkeerde toga: dominee Bayes hoort niet thuis in de rechtzaal

Henk Elffers

Peter J. van Koppen

De strafrechter weegt elk naar voren gebracht bewijsmiddel af: draagt het bij aan zijn overtuiging dat de verdachte het ten laste gelegde heeft begaan, of doet het er juist aan af? Hoe betrouwbaar is zo'n voorgesteld bewijsmiddel eigenlijk? Welke foutenkansen gelden ervoor? Zijn die zo groot dat men het bewijsmiddel niet meer serieus kan nemen, of zo klein dat een fout eigenlijk uitgesloten is? Bij het nadenken over zulke zaken neemt men al gauw zijn toevlucht tot begrippen en taal uit de toegepaste waarschijnlijkheidsrekening: begrippen als likelihood-ratio's, de kans op een vals-positieve uitslag, de prosecutor's fallacy, a priori en a posteriori waarschijnlijkheid van schuld, diagnostische waarde, base-rate correcties ... vliegen over tafel.

Wij zullen in deze voordracht een beeld schetsen van wat die begrippen precies betekenen, hoe ze samenhangen, en wat hun rol in het strafproces behoort te zijn.

Eén van de populaire manieren om over dit probleem na te denken is de zogeheten Bayesiaanse benadering, genoemd naar de 18e eeuwse Britse dominee en wiskundige Thomas Bayes. Daarin wordt gesteld dat men vóór het beschouwen van een bewijsmiddel impliciet een samenvatting heeft van wat men op dat moment gelooft omtrent of de verdachte het feit begaan heeft, in een zogeheten a priori waarschijnlijkheid van schuld. Vervolgens stelt men dat de betekenis van een bewijsmiddel kan worden gevat in een

aannemelijkheidsverhouding (de verhouding tussen enerzijds de kans dat het bewijsmiddel wordt aangetroffen als de verdachte schuldig is en anderzijds die kans als de verdachte onschuldig is). De laatste stap is het combineren van die twee (priorkans en aannemelijkheids-verhouding) tot een a-posteriori waarschijnlijkheid dat de verdachte het feit begaan heeft. Die combinatiemethodiek is feitelijk hetgeen aan Bayes' wiskundig werk is ontleend. Het sluitstuk van de redenering is tenslotte dat de rechter zou dienen te veroordelen als die a-posteriori waarschijnlijkheid groot genoeg is.

Wij zullen betogen dat deze Bayesiaanse kijk op bewijs niet te rijmen valt met de eisen die men aan een strafproces mag stellen. Dominee Bayes mag ons inziens alleen op de publieke tribune zitten, hij mag niet deelnemen aan het strafproces.

Moord-Zelfdoding in Nederland: een epidemiologisch overzicht

M.C.A. Liem

M. Postulart

P. Nieuwbeerta

Terwijl over diverse aspecten van moorden en zelfdodingen in ons land veel bekend is, weten we verrassend weinig over gevallen waarbij deze fenomenen in combinatie voorkomen - de gevallen van moord-zelfdoding. Hoewel er in de media veel aandacht wordt besteed aan dit onderwerp is er nauwelijks iets bekend over de aard en frequentie van dit delict.

Deze presentatie geeft een overzicht van eerdere studies naar dit onderwerp die uitgevoerd zijn in andere landen. Daarnaast wordt voor het eerst een overzicht gegeven van alle moord-zelfdodingen in ons land in de periode 1992 - 2006. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar partnerdoding, kinderdoding, gezinsdoding, doding van overige familieleden en doding van niet familieleden.

Met behulp van de databank Moord en Doodslag van het NSCR en het verzamelen van aanvullende gegevens via ANP krantenberichten en de databanken LexisNexis en Wegener

hebben we een databank van moord-zelfdodingen gemaakt. Hierin zijn alle moord-zelfdodingen uit de periode 1992-2006 in opgenomen.

In totaal zijn er in de afgelopen 15 jaar 106 moord-zelfdodingen geweest, waarbij 140 slachtoffers vielen. De meerderheid van de daders was man; slechts 10 vrouwen pleegden een moord-zelfdoding. De meeste gevallen betroffen doding van de partner.

Moord-zelfdodingen vormen een aparte categorie onder de moord-en zelfdodingsstatistieken. De daders en slachtoffers van dergelijke dodingen kunnen niet gemakkelijk gelijk worden gesteld aan diegenen, die geen zelfdoding plegen na een dergelijk delict.

Een serie ernstige zedendelicten en dierenmishandelingen in Twente

B.B. van der Meer

Gedurende een aantal jaren worden in de omgeving van Enschede tientallen dieren ernstig mishandeld en diverse andere zedendelicten gepleegd. Gedegen recherchewerk leidt tot arrestatie van de dader en tijdens verhoor bekent hij de feiten. De presentator heeft gedurende de zoektocht naar de dader het rechteam bijgestaan, gedragskundig advies gegeven bij het verhoor van de verdachte en heeft hem na zijn veroordeling geïnterviewd. Tijdens de presentatie wordt een kort overzicht van de gedragskundige aspecten van het rechteam onderzoek gegeven en vervolgens wordt ingegaan op de specifieke seksuele aspecten van de diverse delicten.

De relatie tussen psychotische stoornissen en delictgedrag

J.M. Harte

Patiënten met een psychotische stoornis komen relatief vaak in aanraking met het strafrecht. Verschillende epidemiologische studies laten een matige maar significante relatie zien tussen psychotische stoornissen en geweld. In vergelijking met andere groepen delinquenten plegen

delinquenten met een psychotische stoornis zelden een zedendelict, maar maken zij zich vaker schuldig aan ernstige mishandeling. Zo blijkt uit verschillende studies dat 10% van de daders van een dodingsdelict lijdt aan schizofrenie. Verder is opmerkelijk dat de slachtoffers van ernstige geweldsdelicten die gepleegd zijn door psychotische patiënten, vaak familieleden van de dader of andere nauw betrokkenen zijn. Naar de relatie tussen psychotische stoornissen en delictgedrag is veel empirisch onderzoek verricht. Factoren die in combinatie met een psychotische stoornis de kans op een delict aanmerkelijk doen toenemen zijn onder andere middelenmisbruik, de aanwezigheid van persoonlijkheidsproblematiek en de afwezigheid van medicatietrouw. Ook slechte sociale omstandigheden spelen een rol. De hypothese dat vooral de aanwezigheid van een bepaald type wanen (wanen met zogenaamde threat/control-override symptomen) leidt tot geweld, wordt niet door alle empirische studies ondersteund.

In deze presentatie worden de empirische studies naar het (oorzakelijke) verband tussen psychotische stoornissen en delictgedrag samengevat. Geïnventariseerd wordt welke kennis er op dit moment bestaat over de deze relatie.

22 Theoretische bespiegelingen

Zaal: B016

Coördinator: Andrea Donker

Verklaringen van radicalisering onder moslims in Nederland: een eerste indruk en een theoretisch kader

Fiore Geelhoed

Hoe verlopen processen van (de)radicalisering onder moslims in Nederland en hoe is deze (de)radicalisering te verklaren? Dat zijn de onderzoeksvragen die in het kader van het promotieonderzoek van Fiore Geelhoed centraal staan. Na het voeren van de eerste diepte-interviews met 'radicale' moslims is het mogelijk om de contouren te schetsen van het

theoretische kader van deze kwalitatieve studie. Tijdens deze presentatie zullen verschillende stellingen de revue passeren die ondersteuning vinden in de eerste bevindingen.

Fietsdiefstal en criminologische theorie

Ger Homburg

Criminologische theorie wil crimineel gedrag te verklaren. Het criminele gedrag wordt afgemeten aan delicten. Toch is er veel theorie waarin delicten geen grote rol spelen. Dit is af te leiden uit definities van delinquent gedrag, of het nu om rol-, syndroom- of typologische definities gaat. Voor vermogensdelicten is gelegenheidstheorie het analysekader geworden. Dit is een beperking die ertoe kan leiden dat delicten niet goed begrepen worden. Denken vanuit etiologische theorieën kan helpen om tot een meer volledige analyse komen. Fietsdiefstal, door de Commissie-Roethof in het midden van de jaren tachtig van de vorige eeuw onder de kleine (minder ernstige en vooral door jongeren gepleegde) criminaliteit geschaard, vormt een illustratie. De Commissie-Roethof zocht voor een verklaring van de toename van de kleine criminaliteit, en daarmee ook van fietsdiefstal, aansluiting bij de bindingstheorie van Hirschi. De voorgestelde maatregelen (in het bijzonder de versterking van de functionele controle) passen echter beter in het gelegenheidsperspectief. Lange-termijnontwikkelingen in trends van fietsgebruik en geregistreerde fietsdiefstal roepen twijfel op. Meer of minder klassieke invalshoeken en concepten als de duale taxonomie van Moffitt, sociaal leren en differentiële gelegenheid helpen om de sterke toename van fietsdiefstal vanaf het midden van de jaren zeventig te duiden. Aldus geanalyseerd is de sterke toename van fietsdiefstal ingezet door diefstallen van jongeren. Zij hebben geen toegang tot helingkanalen. De vraag naar gebruikte fietsen die het gevolg is van de diefstal door jongeren schept marktkansen voor delinquenten die toegang hebben tot helingkanalen of in de positie zijn om helingkanalen te creëren. Dit zijn de veelplegers.

Terrorisme; Morele paniek of deëscalatie

Monique Koemans

De afgelopen vijf jaar zijn vergaande anti-terrorisme maatregelen in Nederland ingevoerd. Hoe is het mogelijk dat die maatregelen relatief gemakkelijk zijn geaccepteerd? Door de politieke constructie van new terrorism te onderzoeken kan mogelijk een antwoord op die vraag worden gevonden. Gekozen is voor een vergelijkend onderzoek tussen de Amerikaanse en Nederlandse politieke constructies van deze recente vorm van terrorisme. Hulpmiddel hierbij is de moral-panic these van ondernemer Stanley Cohen (1972). Als onderzoeksmethode is gekozen voor een kwalitatieve inhoudsanalyse van 220 speeches van Bush en Kok/Balkende. Aan de hand van 9 specifiek gekozen criteria, zoals het creëren van een dichotomie, het verbinden van het terrorisme aan het verval van de Westerse beschaving, het aanwijzen van een zondebok het amplifying effect, is onderzocht in hoeverre er bij de politieke constructie van terrorisme in de betreffende landen sprake is van een moral panic. Citaten als; 'They celebrate the murder of innocent children', 'This is a civilization fight', 'Al Qaeda is to terror what the Mafia is to crime. But its goal is not making money: its goal is remaking the world' (Bush) en 'Westerse waarden worden aangevallen' (Kok) en 'We moeten ons richten op deëscalatie, op het samen brengen van mensen', (Balkende) zijn geanalyseerd. De uitkomsten van het empirisch onderzoek worden verklaard aan de hand van twee verschillende politieke tradities. Die theorieën van politiek realisme en die van politiek liberalisme kunnen hierbij een rol spelen.

Dansen op de vulkaan. Over geweld in films en games.

Stefaan Pleysier

Benedict Wydooghe

In 1999 stappen twee leerlingen aan Columbine High hun school binnen en schieten dertien mensen dood. De daders spelen in hun vrije tijd geweldgames als Quake, Doom en Wolfenstein, en zijn fan van films zoals Natural Born Killers. In

2002 voltrekt zich op een school in Duitsland een gelijkaardig scenario. Een leerling schiet er 16 mensen, hoofdzakelijk leerkrachten, dood. Ook hij had een voorkeur voor gewelddadige films en games. Deze cases doen denken aan 'de zaak Van Themsche' in Antwerpen; die schiet op 11 mei 2006 een peuter en haar au pair dood. De Standaard schrijft dat er 'sterke aanwijzingen' zijn dat Van Themsche zich liet inspireren door het gewelddadige Grand Theft Auto. Zowel in de zaak Van Themsche, als in Erfurt en in Littleton, wordt in de media en publieke opinie soms impliciet en vaak expliciet de link gelegd tussen het reële geweld van de drama's en het virtuele geweld in films en computergames. Daarbij gaat het niet gewoon om een verband, maar wordt causaliteit gesuggereerd. Dat de meeste film liefhebbers of gamers die zonnige middag, tijdens Van Themsches tocht op een terras een pint drinken in plaats van mensen af te knallen, doet er niet toe. 'Één van hen' doet dat en dat is niet toevallig (De Standaard, 31 mei 2006).

Het thema actualiseert zich regelmatig door wederom nieuwe en spraakmakende incidenten en steeds opnieuw duiken dezelfde vragen op. Leidt virtueel geweld tot imitatiegedrag? Banaliseert de kijker het geweld? Imiteert de gamer? Of, omgekeerd, ontwikkelt hij een dégout van geweld? Tonen games en films wat mensen willen zien? Of weerspiegelen games en films de realiteit? Waar stopt de realiteit? Waar begint fictie? In deze bijdrage wordt aan dit lijstje een vraag toegevoegd, namelijk: in welke mate zijn dit actuele vragen? Of, sterker, zijn dit überhaupt houdbare probleemstellingen? De bijdrage vat aan met een zoektocht naar de wetenschappelijke waarde van het verband tussen reëel geweld en virtueel geweld. Vervolgens exploreren we de achtergronden van de interesse, zelfs fascinatie voor geweld in films en games, om tenslotte een antwoord te formuleren op de vraag 'hoe ga je om met virtueel geweld?'

23 Meten van criminaliteit, aanpak en beleid

Zaal: A014

Coördinator: Richard Staring

Orgaanhandel en orgaantoerisme in Nederland. Een multidisciplinaire benadering

Frederike Ambagtsheer

Binnen de Nederlandse criminologie is er weinig bekend over orgaanhandel en orgaantoerisme. In het kader van mijn afstudeeronderzoek in de studie Criminologie heb ik onderzoek verricht naar de vraag wat hieronder verstaan moet worden en of orgaantoerisme en/of orgaanhandel in Nederland voorkomt en welke vormen dit aanneemt. Vervolgens ga ik in op het voorkomen van orgaanhandel -en toerisme in Nederland. Ten derde ga ik in op (criminogene) oorzaken van dit fenomeen en wil ik mijn bijdrage afsluiten met mogelijke manieren van aanpak. Is een strafrechtelijke aanpak van orgaantoerisme de juiste manier, of zijn we meer gebaat met regulering of het “overlaten” van een aanpak aan het medische circuit? Op basis van gesprekken met diverse betrokkenen (waaronder artsen) en kwalitatief onderzoek verricht in opdracht van het Bureau Nationaal Rapporteur Mensenhandel (BNRM), zal ik bovenstaande vragen beantwoorden waarbij ik gebruik zal maken van verschillende (criminologische) benaderingen en concepten zoals globalisering, de gelegenheidstheorie, marktwerking, en medisch-ethische concepten.

Coffeeshopbeleid in grensgemeenten

B. Bieleman

H. Naayer

Verschillende grenssteden in Nederland hebben te maken met een omvangrijk softdrugstoerisme. Door dergelijk toerisme worden de gemeenten in hun uitvoering van het coffeeshopbeleid geconfronteerd met specifieke problemen, zoals omvangrijke verkeersstromen van en naar de grens,

verkeers- en parkeerproblematiek rondom de coffeeshops, samenscholing van groepen buitenlandse softdrugsklanten in de openbare ruimte en illegale straathandel. In enkele grensgemeenten wordt de drugsoverlast integraal aangepakt, bijvoorbeeld in Venlo met het project Hektor en in Terneuzen met het project Houdgreep. Bureau Intraval heeft voor beide gemeenten verschillende onderzoekswerkzaamheden uitgevoerd om de situatie te inventariseren, de aanpak te evalueren en/of mogelijke aanpassingen van het beleid te onderbouwen.

Er zijn de volgende onderzoekswerkzaamheden verricht: enquêtes onder bewoners en ondernemers in de gebieden rondom de coffeeshops; observaties op de locaties van de coffeeshops; tellingen van en interviews met klanten van de coffeeshops; analyse van politieregistraties; interviews met medewerkers van betrokken organisaties en buurgemeenten; en een literatuurstudie naar de juridische (on)mogelijkheden van eventuele aanpassingen.

In de presentatie wordt ingegaan op de informatie die de onderzoeksactiviteiten hebben opgeleverd. De overlastmeting onder bewoners heeft bijvoorbeeld niet alleen geresulteerd in een beeld over de (ervaren) overlast door softdrugskopers en -handel, maar ook over bijvoorbeeld de ervaren parkeer- en verkeersoverlast, de mate van (on)veiligheidsbeleving, en het slachtofferschap van criminaliteit. Met tellingen en observaties wordt inzichtelijk gemaakt welke effecten het verplaatsen van coffeeshops en/of het vestigen van extra shops hebben op verkeersstromen en de omvang van de overlast. Het onderzoek onder klanten van de coffeeshops verschaft inzicht in de herkomst en het koopgedrag (frequentie, hoeveelheid, redenen komst). De onderzoeksactiviteiten leveren uitgebreide informatie op voor het eventueel aan te passen lokale coffeeshopbeleid.

De psychometrische kwaliteiten van de Recidive InschattingsSchalen (RISc)

L. van der Knaap

L. Leenarts

L. Nijssen

In dit paper worden de resultaten gepresenteerd van een onderzoek naar de psycho-metrische kwaliteiten van de RISc. De RISc is het diagnose-instrument van de drie reclasseringsorganisaties in Nederland. Het doel van het onderzoek was om inzicht te krijgen in de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid en de begripsvaliditeit van de RISc. In het onderzoek naar de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid is de RISc bij 75 cliënten door twee verschillende reclasseringswerkers afgenomen. Voor het onderzoek naar de begripsvaliditeit kon gebruik worden gemaakt van een omvangrijke database met meer dan 10.000 RISc's. Daarnaast kon met dit onderzoeksbestand de schaalstructuur en de interne consistentie van de RISc worden vastgesteld. De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek beantwoord:

1. Wat is de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de RISc?
2. Hoe is de begripsvaliditeit van de RISc?
3. Hoe is de schaalstructuur van de RISc en wat is de interne consistentie van de RISc-schalen en de RISc-totaalscore?

De resultaten van de drie uitgevoerde studies naar de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, de structuur en de congruente validiteit van de RISc in ogenschouw nemend, luidt de algemene conclusie dat de RISc in termen van de onderzochte kenmerken over gunstige psychometrische kwaliteiten beschikt. In onze presentatie zullen wij hier nader op ingaan.

Transportcriminaliteit: aanpakken en wegwezen

Kuppens

Om de criminaliteit in het bedrijfsleven terug te brengen, is in 2004 het Actieplan Veilig Ondernemen in het leven geroepen. Hierbij gaat ook speciale aandacht uit naar de wegtransportsector, met als doel om de criminaliteit in deze sector in 2008 met 25 procent te reduceren. Om dit te bereiken, is door verschillende publieke en private partijen het convenant Aanpak Criminaliteit Wegtransportsector getekend. Dit convenant behelst de volgende afspraken:

- meer veilige parkeerplaatsen;
- opleiding, criminaliteitspreventie en voorlichting;
- een platform voor locatiegebonden dienstverlening op basis van Cell Broadcast;
- procedure voor werving en selectie van personeel;
- promoten en bevorderen van tracking & tracing;
- criminaliteitsreductie vanuit de ketenbenadering;
- checklist aangifte;
- keurmerk transport en logistiek.

Het onderzoek geeft antwoord op de vragen wat kenmerkend is voor criminaliteit in de wegtransportsector in Nederland en hoe er kan er op basis van een analyse prioritering en invulling gegeven kan worden aan de preventieve en repressieve aanpak van het probleem. Deels is deze aanpak gelegen in bovenstaande convenantmaatregelen, maar het onderzoek levert tevens enkele maatregelen aan die een meer repressief karakter hebben:

- gebruik maken van technische hulpmiddelen zoals tagging en informatiesystemen;
- optimaliseren van de interne samenwerking van de politie;
- intensiveren van de taken van het Meldpunt;
- bevorderen van samenwerking tussen opsporingsinstanties en externen;

- verbeteren van de opsporing;
- stroomlijnen van informatiehuishouding;
- nadruk leggen op civielrechtelijke vorderingen na diefstal.

De marktdagpresentatie gaat dieper in op het onderzoek, diefstalcijfers, de werkwijze en achtergronden van criminelen, de opsporing hiervan en de kwetsbaarheden in de sector.

24 Overlast, polderwiet, kraken en voetbal

Zaal: A028

Coördinator: Hendrien Kaal

Overlast in de publieke ruimte

Hendrien Kaal

Johan van Wilsem

In deze paper wordt bekeken hoe meldingen van burgers aan de gemeente over lokale overlast ruimtelijk zijn verdeeld. Gekeken wordt of deze meldingen geconcentreerd zijn op bepaalde plekken, en zo ja, op welke. Hierbij wordt het aantal meldingen van overlast op een locatie gerelateerd aan beschikbare bevolkingskenmerken van die locatie. Concentreren meldingen zich bijvoorbeeld vooral op plekken waar het gemiddelde inkomen laag is, zoals de sociale desorganisatietheorie voorspelt? Ook wordt gekeken naar de samenhang tussen overlast meldingen en door de politie geregistreerde incidenten. Daarnaast gaan we in op de wijze waarop concentraties van officiële overlastmeldingen geïnterpreteerd moeten worden. Duiden deze concentraties op een probleem in de publieke ruimte? Of zien we dat hoge aantallen meldingen juist voorkomen in straten waar de bewoners hun leefomgeving nauwlettend in de gaten houden, en waar in objectieve zin misschien helemaal niet zo veel overlast voorkomt? Voor een selectie van ca. 150 straten worden het aantal officiële meldingen in die straat daarom gerelateerd aan onafhankelijke observaties van overlast in de

publieke ruimte. Op die manier kan worden nagegaan of de 'hot spots' volgens de officiële meldingen ook daadwerkelijk met veel overlast te maken hebben.

Polderwiet

N. Maalsté

In het kader van mijn proefschrift naar ontwikkelingen in de cannabisbranche en achtergronden en motieven van mensen die zelf werkzaam zijn in deze branche, heb ik de vele gesprekken gevoerd en vijftig diepte-interviews afgenomen bij wiettelers, tussenhandelaren, zadenleveranciers, growshopondernemers en coffeeshopondernemers. In Polderwiet zijn achttien van deze verhalen gebundeld voor een breder publiek. Daarmee is de cannabisbranche voor het eerst van binnenuit in beeld gebracht. Dit levert een uitermate verhelderend en nieuw beeld op voor de discussie over de achterdeurproblematiek en het gedoogbeleid.

Polderwiet is niet alleen de naam van een boek. Het is ook de benaming van een situatie waarin een veelzijdige plant in korte tijd is veranderd in een winstgevend exportartikel. Een situatie die ontstaan is na dertig jaar gedogen. Het gedoogexperiment dat in 1976 begon is nooit geëvalueerd en is een eigen leven gaan leiden. Dit is een bron van onvrede en onduidelijkheid voor alle betrokkenen. Het leidt bovendien tot criminaliteit en onveilige situaties. Een poldermodel dat is uitgegroeid tot een wankel karkas met niet te controleren uitwassen.

Enkele stellingen:

- Om erachter te komen of de doelstellingen van het gedoogbeleid zijn gehaald, is een evaluatie van dit beleid hard nodig.
- Het harde politieoptreden tegen hennepkwekerijen heeft tot een schrikbarende toename van criminaliteit in de branche geleid.
- Bij professionele kwekerijen is niet per definitie sprake van georganiseerde misdaad.

- Over enkele jaren zal de export van nederwiet vanuit Nederland zijn geminimaliseerd, omdat andere landen dan zelfvoorzienend zijn.

Kraken en criminaliteit

S. de Goede

D. Rios Loogman

R. Maathuis

R. Storm

Het doel van het onderzoek was het in beeld brengen van de huidige kraakbeweging en een link te leggen met de discussie in de politiek over de strafbaarstelling van kraken. De hoofdvraag hierbij was 'welke factoren van het kraken maken een eventuele strafbaarstelling van kraken in Nederland al dan niet wenselijk?'

Om deze vraag op de NVK-marktdag te kunnen beantwoorden zal een beschrijving van de huidige kraakbeweging in Leiden worden gegeven. Hierbij zullen de vragen worden beantwoord wie de krakers in Leiden zijn, waarom zij kraken en hoe zij georganiseerd zijn. Hierbij zal ook een beschrijving gegeven worden van de activiteiten in de kraakbeweging.

De participanten die in dit onderzoek benaderd zijn, zijn negen krakers, twee gemeenteraadsleden van Leiden, twee landelijke politici, twee politieagenten en een onderzoeker aan de universiteit van Rotterdam. Al deze participanten zijn geïnterviewd middels een half-open vragenlijst. Om een link te leggen met de strafbaarstelling van kraken is aan alle participanten gevraagd welke vormen van criminaliteit voorkomen in de wereld van het kraken.

Concluderend hebben alle bevindingen een beschrijving opgeleverd van de huidige kraakbeweging in Leiden en de factoren die hieruit voortkomen, die een strafbaarstelling van kraken al dan niet wenselijk maken.

De kraakbeweging is een bekende subgroep in de Nederlandse maatschappij, die maar al te vaak met criminaliteit geassocieerd wordt, maar te weinig aandacht krijgt van de criminologie. Met dit onderzoek hopen wij criminologen

aan te sporen aandacht te schenken aan dit onderbelichte onderwerp. Met de presentatie op de NVK-marktdag zullen wij de eerste stap in de goede richting zetten.

Corruptie in het Nederlandse voetbal

Dave Kumpe

Stef Sandifort

Corruptie is er altijd geweest; in vroegere tijden op dit moment en ook in de toekomst zal corruptie blijven bestaan. Corruptie loopt van kleinschalig tot grootschalig en kan op veel verschillende manieren plaatsvinden. Recentelijk is er veel aandacht voor corruptie in de sportwereld en dan vooral voor corruptie in de voetbal wereld. Er zijn de afgelopen jaren grootschalige schandalen geweest in Italië, België, Duitsland, Engeland en Frankrijk. Aan de hand van de fraude driehoek van Cressey zal worden besproken waarom juist het voetbal zo vatbaar is voor voetbal. Als duidelijk is geworden waarom voetbal zo vatbaar is voor corruptie, zal worden gekeken of er indicaties zijn dat corruptie ook in het Nederlandse voetbal voorkomt. Als is vastgesteld dat er ook in Nederland sterke aanwijzingen van corruptie zijn, zullen een aantal mogelijk maatregelen worden aangedragen.

Sponsoring

Met dank aan het Meijers Instituut, het onderzoeksinstituut van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid in Leiden, voor het ter beschikking stellen van de apparatuur en de zalen.

INSTITUUT VOOR
RECHTSWETENSCHAPPELIJK
ONDERZOEK

NVK Studiemiddagen

De NVK vindt het belangrijk dat criminologische onderzoekers de gelegenheid krijgen om hun onderzoeksresultaten ook met publiek te bediscussiëren, Daarvoor worden naast de jaarlijkse marktdag de NVK-studiemiddagen georganiseerd.

NVK-studiemiddagen hebben tot doel actuele thema's in de criminologie aan de orde te stellen. Een of twee onderzoekers zorgen voor een inleiding op het thema, bijvoorbeeld aan de hand van recente onderzoeksresultaten. De kleinschaligheid van deze middagen maakt het mogelijk om intensief met het aanwezige publiek in discussie te gaan.

Voor actuele informatie over en locatie van deze studiemiddagen, zie de site van de NVK op www.kriminologie.nl

Studentenstimuleringsfonds Nederlandse Vereniging voor Kriminologie

De Nederlandse Vereniging voor Kriminologie heeft in 2006 een studentenstimuleringsfonds ingesteld.

Postadres : Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en
Rechtshandhaving, Postbus 792, 2300 AT Leiden
Contactpersoon : Prof. dr. P. Nieuwbeerta
Telefoon : 071 - 527 8538
Fax : 071 - 527 8537

Doelstelling : De vereniging heeft ten doel het bevorderen van wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijk onderwijs op het gebied van de criminologie en het bevorderen van de toepassing van criminologische kennis.

Activiteiten : De vereniging tracht haar doel te verwezenlijken door onder meer het organiseren van congressen, en door het bevorderen van het verbreiden en uitwisselen van informatie op criminologisch gebied in nationaal en internationaal verband. De vereniging verstrekt daartoe bijdragen voor het volgen van een onderdeel van een criminologische studie of wetenschappelijk onderzoek in het buitenland.

Beperkingen : Geen

Gebied : Wereld

Doelgroep : Via het studentenstimuleringsfonds kunnen studenten die in het masterjaar van de opleiding criminologie voor een (korte) periode aan een buitenlandse instelling in het kader van hun studie college willen volgen of wetenschappelijk onderzoek willen verrichten, een bijdrage vragen voor hun verblijf in het land van hun keuze.

Voorwaarden : Om in aanmerking te komen moeten studenten:
- De Nederlandse nationaliteit hebben of voldoen aan de nationaliteitsregels van de studiefinanciering;
- Bij het volgen van colleges, voldoen aan de toelatingseisen van de buitenlandse instelling waar de student wil gaan studeren;

- Financiële gegevens : De NVK stelt per jaar een maximum bedrag van € 2000 beschikbaar. De hoogte van de bijdrage wordt per aanvraag bepaald.
- Procedure : De aanvraag is voorzien van: het doel, de plaats en de duur van het verblijf, een kort cv, een begroting van de kosten en de hoogte van de gevraagde bijdrage. Indien een bijdrage wordt toegekend, dient de student over het verblijf terug te rapporteren aan de NVK.
De aanvraag moet schriftelijk worden ingediend bij de secretaris van de vereniging, dr. P. Nieuwbeerta, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Postbus 792, 2300 AT Leiden, of per e-mail: pnieuwbeerta@nscr.nl
- Inlichtingen zijn verkrijgbaar bij Prof. dr. P. Nieuwbeerta.
- Sluitingsdatum : 1 augustus van elk jaar
- Informatie : Voor meer informatie, kijk op www.criminologie.nl
- E-mail: pnieuwbeerta@nscr.nl
- Rechtsvorm : Vereniging . De statuten van de vereniging zijn gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 530029
- Bestuur : Prof. dr. W. de Haan (voorzitter); prof. dr. P. Nieuwbeerta (secr.); dr. A Donker (penn.)
- Geschiedenis : Opgericht: 2 november 1979

Call for papers

Themanummer Mensen van vlees en bloed, kwalitatief onderzoek in de criminologie

Het Tijdschrift voor Criminologie zal eind 2008 een themanummer uitbrengen met als motto "Mensen van vlees en bloed: kwalitatief onderzoek in de criminologie". Met dit themanummer wil TvC kwalitatief onderzoek binnen het Nederlandstalige vakgebied stimuleren.

In dit themanummer is ruimte voor kwalitatief onderzoek in de volle breedte van het vakgebied. De artikelen mogen gaan over daders, slachtoffers en/of handhavers. In het bijzonder verwelkomt de themaredactie:

- Bijdragen op basis van eigen kwalitatief onderzoek, die inzichten geven in leef- en denkwerelden, motieven, gedragingen en (patronen van) betekenisgeving;
- Artikelen over vernieuwende bijdragen over methoden, verrassende toepassingen en innovatieve analysetechnieken bij kwalitatief onderzoek;
- Thematische reviews van kwalitatief onderzoek binnen (een bepaald deelgebied van) de criminologie of verwante vakgebieden.

Tot 31 juli 2007 is het mogelijk om bij de redactie een concreet voorstel (1-2 A4) in te dienen voor een te schrijven bijdrage (redactie-tvc-fdr@uva.nl).

Uit de ingediende voorstellen zal de themaredactie een selectie maken en deze medio september 2007 bekend maken bij de indieners van voorstellen. De bijdragen dienen uiterlijk 1 februari 2008 te worden aangeleverd, waarna de gebruikelijke peer review procedure van TvC zal starten.

De themaredactie bestaat uit:

- Edward Kleemans (WODC);
- Dirk Korf (Universiteit van Amsterdam / Universiteit Utrecht);
- Richard Staring (Erasmus Universiteit Rotterdam).

Redactiesecretaris is Peter Sluiter, redactie-tvc-fdr@uva.nl.

Organisatie

Nederlandse Vereniging voor Kriminologie (NVK)
www.criminologie.nl

In samenwerking met

Keynote congresorganisatie, Hilversum
www.keynote.nl